

ĢENERĀLADVOKĀTA ANTONIO TICANO [ANTONIO TIZZANO]

SECINĀJUMI,

sniegti 2004. gada 8. jūlijā¹

Satura rādītājs

I —	Atbilstošās tiesību normas	I - 5441
A —	EKL 81. pants un Regula Nr. 17/62	I - 5441
B —	Pamatnostādnes naudas sodu apmēra aprēķināšanai	I - 5441
C —	Paziņojums par sadarbību	I - 5443
II —	Fakti un process	I - 5444
A —	Prāvas rašanās fakti	I - 5444
B —	Apstrīdētais lēmums	I - 5445
C —	Tiesvedība Pirmās instances tiesā un Pārsūdzētie spriedumi	I - 5448
D —	Tiesvedība Tiesā	I - 5453
III —	Juridiskā analīze	I - 5454
A —	Pamati, kas balstīti uz naudas sodu aprēķināšanas metodi un naudas sodu apmēru	I - 5454
1)	Iebildums par Pamatnostādņu prettiesiskumu	I - 5454
a)	Par iebilduma pieņemamību	I - 5454
b)	Par iebilduma būtību	I - 5456
c)	Par dažiem īpašiem iebilduma aspektiem	I - 5459
2)	Pamati, kas balstīti uz samērīguma principa un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu	I - 5462

¹ — Oriģinālvārda — itāļu.

3) Pamati, kas balstīti uz tiesiskās pašāvības aizsardzības principa un atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu	I - 5470
a) Par tiesiskās pašāvības aizsardzības principa pārkāpumu	I - 5470
b) Par atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu	I - 5473
4) Pamati, kas balstīti uz tiesību uz aizstāvību pārkāpumu	I - 5475
5) Pamati, kas balstīti uz pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu naudas sodu aprēķināšanas stadijā	I - 5476
B — Pamati, kas balstīti uz atsevišķu apelācijas sūdzību iesniedzēju stāvokli	I - 5478
1) Pamati, kas balstīti uz EKL 81. panta 1. punkta nepareizu piemērošanu uzņēmumam kā vienošanās dalībniekam	I - 5478
2) Pamati, kas balstīti uz atbildību mikstinošu un atbildību pastipriņošu apstākļu neņemšanu vērā	I - 5481
3) Pamati, kas balstīti uz procesuālo noteikumu pārkāpumu	I - 5485
IV — Par tiesāšanās izdevumiem	I - 5487
V — Secinājumi	I - 5487

1. Šajās lietās tiek izskatītas apelācijas sūdzības, ko iesnieguši uzņēmumi Dansk Rørindustri A/S, Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH u.c. (turpmāk tekstā — “Isoplus grupa”), KE KELIT Kunststoffwerk GmbH, LR AF 1998 A/S, iepriekš Løgstør Rør A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR AF 1998 GmbH, iepriekš Løgstør Rør (Deutschland) GmbH, un ABB Asea Brown Boveri Ltd; ar minētajām apelācijas sūdzībām tiek pārsūdzēti Eiropas Kopienų Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumi lietās HFB u.c./Komisija (T-9/99),

Brugg Rohrsysteme/Komisija (T-15/99), Løgstør Rør/Komisija (T-16/99), KE KELIT/Komisija (T-17/99), Dansk Rørindustri/Komisija (T-21/99), LR AF 1998/Komisija (T-23/99), ABB Asea Brown Boveri/Komisija (T-31/99) (turpmāk tekstā — “Pārsūdzētie spriedumi”)², ar kuriem Pirmās instances tiesa ir apstiprinājusi Komisijas 1998. gada 21. oktobra Lēmumu 1999/60/EK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/35.691/E-4 — Siltumizolācijas caurules) (turpmāk tekstā — “Apstrīdētais lēmums”)³.

2 — Attiecīgi Recueil, II-1487., II-1613., II-1633., II-1647., II-1681., II-1705. un II-1881. lpp.

3 — OV 1999, L 24, 1. lpp.

I — Atbilstošās tiesību normas

das [naudas sodus] no 1000 līdz 1 000 000 norēķinu vienību vai lielākā apmērā, nepārsniedzot 10 % no katra pārkāpēja uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma, ja tie ar nodomu vai nolaidības dēļ:

A — EKL 81. pants un Regula Nr. 17/62

2. Kā zināms, ar EKL 81. pantu ir aizliegti "visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai traucēt konkurenci kopējā tirgū vai kuru iedarbībai ir šādas sekas".

a) pārkāpj Līguma 85. panta 1. punktu vai 86. pantu;

b) [..]

3. Uzņēmumus, kas ir noslēguši šādus nolīgumus vai īsteno šādas darbības, Eiropas Kopienu Komisija var sodīt, uzliekot naudas sodu.

Nosakot soda naudas [naudas soda] apmēru, ņem vērā gan pārkāpuma smagumu, gan tā ilgumu."

4. Padomes 1962. gada 6. februāra Regulas Nr. 17/62: Pirmā regula par Līguma 85. un 86. panta īstenošanu⁴ (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 17") 15. panta 2. punktā ir noteikts:

B — Pamatnostādnes naudas sodu apmēra aprēķināšanai

"Komisija ar lēmumu var uzlikt uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām soda nau-

5. Lai nodrošinātu savu lēmumu pārredzamību un objektivitāti attiecīgajā jomā, Komisija 1998. gadā pieņēma "Pamatnostādnes

4 — OV 1962, 13, 204. lpp.

soda naudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK Līguma 65. panta 5. punktu” (turpmāk tekstā — “Pamatnostādnes”) ⁵.

6. Pēc Pamatnostādnēs iekļautās metodes naudas soda apmēru nosaka vairākos posmos.

7. Vispirms Komisija atkarībā no “pārkāpuma smaguma un ilguma” (Pamatnostādņu 1. punkts) nosaka naudas soda pamatapmēru. Smaguma ziņā pārkāpumus iedala trīs kategorijās: “sīkākos, smagos un sevišķi smagos” ⁶, ņemot vērā pārkāpuma raksturu, konkrēto ietekmi uz tirgu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus lielumu. Ilguma ziņā pārkāpumus iedala īslaicīgos pārkāpumos (ilgst mazāk nekā vienu gadu), vidēja termiņa pārkāpumos (ilgst no viena līdz pieciem gadiem) un ilgtermiņa pārkāpumos (ilgst vairāk nekā piecus gadus).

5 — OV 1998, C 9, 3. lpp.

6 — Atkarībā no pārkāpuma smaguma Pamatnostādnēs ir noteiktas likmes, kas, ņemot vērā arī pārkāpuma ilguma novērtējumu, kalpo kā pamatapmērs naudas soda apmēra noteikšanai. “Sīkākām” pārkāpumiem naudas soda pamatapmērs ir no ECU 1 000 līdz 1 000 000, “smagiem” pārkāpumiem — no ECU 1 000 000 līdz 20 000 000 un “sevišķi smagiem” pārkāpumiem — virs ECU 20 000 000 (Pamatnostādņu 1. punkta A apakšpunkts).

8. Noteikusi naudas soda pamatapmēru, Komisija izvērtē, vai tas ir jāpalielina atbildību pastipriņošu apstākļu dēļ ⁷ vai jāsamazina atbildību mīkstinošu apstākļu dēļ ⁸.

9. Pamatnostādņu 5. punkta a) apakšpunktā ir noteikts:

“Pats par sevi saprotams, ka galīgā summa, ko aprēķina saskaņā ar šo metodi (pamatapjoma [pamatapmēra] procentuāls palielinājums vai samazinājums), nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt 10 % no uzņēmuma

7 — Pamatnostādņu 2. punktā ir noteikts, ka “[naudas soda] pamatapmēru palielina, ja pastāv atbildību pastipriņoši apstākļi, piemēram:

- atkārtots pārkāpums, ko izdara tas pats uzņēmums(-i);
- atteikums sadarboties vai centieni traucēt Komisijai veikt pārbaudes;
- pārkāpuma aizsācēja vai pamudinātāja loma;
- pretpasākumi, kas vērsti pret citiem uzņēmumiem, lai liktu tiem respektēt tādu lēmumus vai praksi, kas ir pārkāpums;
- vajadzība palielināt naudas soda apmēru, lai tas pārsniegtu peļņas apmēru, kas gūta pārkāpuma izdarīšanas rezultātā, ja šādu apmēru var objektīvi aprēķināt;
- pārējie [apstākļi]”.

8 — Šajā sakarā Pamatnostādņu 3. punktā ir noteikts, ka “[naudas soda] pamatapmērs tiek samazināts, ja pastāv atbildību mīkstinoši apstākļi, piemēram:

- vienīgi pasīva vērotāja vai sekotāja loma pārkāpumā;
- pārkāpumus izraisīšu līgumu vai prakses neīstenošana;
- pārkāpumu pārtraukšana, tiklīdz iejaucas Komisija (it īpaši tad, ja tā veic pārbaudes);
- pamatotas šaubas no uzņēmuma puses attiecībā uz to, vai ierobežojošā rīcība patiešām ir pārkāpums;
- pārkāpumi, kas veikti nolaidības dēļ vai netiši;
- uzņēmuma efektīva līdzdalība tiesvedībā, kas neattiecas uz jomu, kas noteikta 1996. gada 18. jūlija Paziņojumā par naudas sodu neapmērošanu vai samazināšanu karteļu gadījumā;
- pārējie”.

kopējā apgrozījuma pasaulē, kā noteikts 15. panta 2. punktā Regulā Nr. 17.”

veicot izmeklēšanu par vienošanos, varētu nepiemērot naudas sodus vai samazināt naudas sodu apmēru, kas tiem būtu jāpieņemro pretējā gadījumā”.

10. Ievērojot minēto 10 % ierobežojumu, šādi aprēķināto naudas soda apmēru tomēr var vēl grozīt saskaņā ar Pamatnostādņu 5. punkta b) apakšpunktu, Komisijai izvērtējot “konkrētus objektīvus nosacījumus, piemēram, īpašus saimnieciskos apstākļus, jebkādu mantisku vai finansiālu labumu, ko, iespējams, guvuši likumpārkāpēji [pārkāpuma izdarītāji], īpašu attiecīgo uzņēmumu raksturojumu, kā arī to reālo maksātspēju konkrētos sociālos apstākļos [..]”.

13. Paziņojumā Komisija skaidri ir noteikusi, ka uzņēmumam, kurš vēlas izmantot Paziņojumā paredzēto labvēlīgo attieksmi, ir “jāsazinās ar Komisijas Konkurences ģenerāldirektorātu”, izmantojot tādas personas starpniecību, ko uzņēmums ir pilnvarojis šādam uzdevumam.

C — Paziņojums par sadarbību

11. Lai sekmētu uzņēmumu sadarbību ar Komisiju, tā 1996. gadā publicēja “Paziņojumu par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās par vienošanos” (turpmāk tekstā — “Paziņojums par sadarbību”)⁹.

14. Komisija uzņēmuma sadarbības centienus var vēlāk ņemt vērā, nosakot uzņēmumam piemērojamā naudas soda apmēru.

12. Saskaņā ar Paziņojuma 3. punktu tā mērķis ir definēt “nosacījumus, ar kuriem uzņēmumiem, kas ar Komisiju sadarbojas,

15. Uzņēmuma sadarbība ar Komisiju atkarībā no brīža, kad tā uzsākta, un no tās noderīguma Komisijas dienestiem var būt pamats: a) naudas soda nepiemērošanai vai

⁹ — OV C 207, 4. lpp.

ļoti liela naudas soda apmēra samazinājumam¹⁰, b) būtiskam naudas soda apmēra samazinājumam¹¹ vai c) liela naudas soda apmēra samazinājumam¹².

II — Fakti un process

A — Prāvas rašanās fakti

16. Komisija precizē, ka jebkurā gadījumā "uzņēmuma sadarbība [...] ir tikai viens no elementiem [apstākļiem], ko Komisija ņem vērā, nosakot naudas soda apmēru", un ka Paziņojumā par sadarbību ietverto noteikumu piemērošana "neizslēdz iespēju [...] samazināt naudas soda apmēru citu iemeslu dēļ".

10 — Paziņojuma par sadarbību B daļā ir noteikts: "Uzņēmumam, kas:

a) Komisijai paziņo par slepenu vienošanos, pirms uzņēmumos, kas bijuši vienošanās dalībnieki, Komisija ir veikusi ar lēmumu pamatotu pārbaudi un pirms tās ricībā jau ir nonākusi pietiekama informācija, lai pierādītu vienošanās esamību;

b) pirmais Komisijai sniedz izšķirošas ziņas, lai pierādītu vienošanās esamību;

c) ir pārtraucis savu dalību nelikumīgajās darbībās, vēlākais, brīdī, kad tas paziņo par vienošanos;

d) sniedz Komisijai visas noderīgās ziņas, kā arī visus dokumentus un pierādījumus, kas ir tā ricībā attiecībā uz vienošanos, kā arī visā izmeklēšanas gaitā pastāvīgi un pilnībā sadarbojas ar Komisiju;

e) nav licis kādam citam uzņēmumam būt vienošanās dalībniekam, ne arī ierosinājis vai vadījis nelikumīgo darbību; naudas soda apmēru samazina vismaz par 75 % salīdzinājumā ar to, kāds tam tiktu noteikts, ja uzņēmums nesadarbotos, pastāvot iespējai naudas sodu atcelt pilnībā."

11 — Paziņojuma par sadarbību C daļā ir noteikts: "Uzņēmumam, kas atbilstoši B daļas no b) līdz e) punktā paredzētajiem nosacījumiem paziņo Komisijai par slepenu vienošanos pēc tam, kad uzņēmumos, kas ir vienošanās dalībnieki, Komisija ir uzsākusi pārbaudes, bet pārbaudu rezultātā vēl nav iegūts pietiekams pamats lēmuma pieņemšanas procesa uzsākšanai, naudas soda apmēru samazina par 50–75 %."

12 — Paziņojuma par sadarbību D daļā ir noteikts: "1. Uzņēmumam, kas sadarbojas, kaut arī nav izpildīti visi B un C daļā paredzētie nosacījumi, naudas soda apmēru samazina par 10–50 % salīdzinājumā ar to, kāds tam tiktu noteikts, ja uzņēmums nesadarbotos. 2. Tas pats ir iespējams, ja:

— pirms uzņēmumam ir nosūtīts paziņojums par iebildumiem, tas Komisijai sniedz informāciju, dokumentus vai citus pierādījumus, kas palīdz apstiprināt pārkāpuma faktu;

— pēc tam, kad ir saņemts paziņojums par iebildumiem, uzņēmums paziņo Komisijai, ka neapstrīd to faktu pareizību, ar ko Komisija pamato apsūdzību."

17. Pārsūdzētajos spriedumos¹³ prāvu rašanās fakti ir aprakstīti šādi:

"1. [Prasītāji ir uzņēmumi, kas darbojas siltumizolācijas cauruļvadu nozarē].

2. Pilsētas apkures sistēmās centrālē uzsilinātais ūdens apkurināmajiem objektiem tiek piegādāts pa pazemes cauruļvadiem. Tā kā piegādājamā ūdens (vai tvaika) temperatūra ir ļoti augsta, lai nodrošinātu ekonomisku un drošu piegādi, cauruļvadiem ir jābūt siltumizolētiem. Izmantotās caurules ir siltumizolētas, un tāpēc tās parasti veido tērauda caurule, ko aptver plastmasas caurule, un starp šīm caurulēm ir izolācijas putu slānis.

13 — Jābrīdina, ka attiecībā uz faktisko apstākļu izklāstu un citiem Pārsūdzēto spriedumu elementiem, ņemot vērā spriedumu formulējumu lielo līdzību, galvenokārt atsauksies tikai uz vienu no minētajiem spriedumiem, proti, spriedumu lietā T-23/99 LR AF 1998/Komisija.

3. Pilsētas apkures cauruļvadi ir nozīmīga dalībvalstu savstarpējās tirdzniecības joma. Eiropas Savienības lielākie valstu tirgi ir Vācija, kas veido 40 % no Kopienas patēriņa, un Dānija, kas veido 20 % no Kopienas patēriņa. Ar 50 % no Eiropas Savienības ražošanas apjoma Dānija šajā jomā ir galvenais ražošanas centrs Eiropas Savienībā un apgādā visas dalībvalstis, kurās izmanto pilsētas apkuri.
4. Ar 1995. gada 18. janvāra sūdzību Zviedrijas uzņēmums *Powerpipe AB* paziņoja Komisijai, ka citi pilsētas apkures cauruļu ražotāji un piegādātāji savā starpā ir sadalījuši Eiropas tirgu atbilstoši savstarpējās vienošanās noteikumiem un īsteno saskaņotas darbības, lai kaitētu šī uzņēmuma darbībai, ierobežotu uzņēmuma darbību Zviedrijas tirgū vai uzņēmumu vienkārši pilnībā izstumtu no nozares.”
- izmeklēšanu, Komisija pieņēma Apstrīdēto lēmumu, kurā tā:
- konstatēja, ka uzņēmumi *Dansk Rørindustri A/S, Henss/Isoplus Group, Pan-Isovit GmbH, KE KELIT Kunststoffwerk GmbH, LR AF 1998 A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR AF 1998 GmbH, ABB Asea Brown Boveri Ltd, Sigma Tecnologie di Rivestimento Srl* un *Tarco Energi A/S* ir pārkāpuši EK līguma 85. panta 1. punkta noteikumus, piedaloties “vairākos nolīgumos un saskaņotās darbībās, ko aptuveni 1990. gada novembrī vai decembrī ir uzsākuši četri Dānijas ražotāji, pēc tam paplašinājuši uz citu valstu tirgiem, tiem pievienojoties arī *Pan-Isovit* un *Henss/Isoplus*, un kas 1994. gada beigās veidoja vispārēju vienošanos attiecībā uz visu kopējo tirgu” (minētā lēmuma 1. pants);

B — Apstrīdētais lēmums

18. Pēc *Powerpipe AB* sūdzības saņemšanas Komisija uzsāka administratīvu izmeklēšanu, lai atklātu iespējamus EK līguma 85. gada 1. punkta (jaunajā redakcijā — EKL 81. panta 1. punkts) pārkāpumus. Pabeidzot minēto

- lika minētajiem uzņēmumiem pārtraukt konstatēto pārkāpumu un “savas darbības ietvaros siltumizolācijas cauruļu nozarē atturēties no jebkādiem nolīgumiem vai jebkādam saskaņotām darbībām, kuru mērķis vai ietekme varētu būt līdzīga konstatētajam pārkāpumam vai tāda pati kā tam, tostarp no jebkādas apmaiņas ar komercinformāciju, kas tiem varētu atļaut uzraudzīt jebkādu faktisku vai formālu nolīgumu ieviešanu attiecībā uz tirgu sadali, cenu no-

- teikšanu vai saskaņotiem piedāvājumiem Kopienā” (tā paša lēmuma 2. pants);
- *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft,*
- *Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH (iepriekš Dipl.-Kfm Walter Henss GmbH Rosenheim (Rozenheima)),*
- noteica:
- a) *ABB Asea Brown Boveri Ltd* — naudas sodu ECU 70 000 000 apmērā;
- *Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, Sondershausen (Zondershauzena),*
- b) *Brugg Rohrsysteme GmbH* — naudas sodu ECU 925 000 apmērā;
- *Isoplus Fernwärmetechnik Ges.mbH - stille Gesellschaft,*
- *Isoplus Fernwärmetechnik Ges.mbH, Hohenberg (Hoenberga);*
- c) *Dansk Rørindustri A/S* — naudas sodu ECU 1 475 000 apmērā;
- e) *KE-KELIT Kunststoffwerk GmbH* — naudas sodu ECU 360 000 apmērā;
- d) *Henss/Isoplus* grupai — naudas sodu ECU 4 950 000 apmērā, par ko solidāri ir atbildīgi šādi uzņēmumi:
- f) *Oy KWH Tech AB* — naudas sodu ECU 700 000 apmērā;
- *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG,*
- g) *Løgstør Rør A/S* — naudas sodu ECU 8 900 000 apmērā;

h) *Pan-Isovit GmbH* — naudas sodu ECU 1 500 000 apmērā;

i) *Sigma Technologie di rivestimento Srl* — naudas sodu ECU 400 000 apmērā;

j) *Tarco Energi A/S* — naudas sodu ECU 3 000 000 apmērā.

19. Apstrīdētā lēmuma pamatojumā Komisija ir konstatējusi, ka kopš 1990. gada beigām minētie uzņēmumi ir istenojuši vairākus EKL 81. pantam pretrunā esošus nolīgumus un saskaņotas darbības, kas sākumā tika īstenotas tikai Dānijas pilsētas apkures cauruļvadu tirgū (turpmāk tekstā — “Dānijas kartelis”), bet vēlāk jau visā Eiropas tirgū (turpmāk tekstā — “Eiropas kartelis”) un kuru galvenais mērķis bija a) sadalīt Eiropas tirgu starp ražotājiem, izmantojot kvotu režīmu, b) izspiest no tirgus vienīgo tiešo konkurentu (*Powerpipe AB*), kas nav vienošanās dalībnieks, c) noteikt preču cenu, d) piešķirt projektus iepriekš izvēlētiem ražotājiem, e) manipulēt ar uzaicinājumiem uz konkursu (Apstrīdētā lēmuma pamatojuma 28.–127. punkts).

20. Komisija turklāt ir uzsvērusi, ka Dānijas un Eiropas karteļi ir viena nolīguma izpau-

mes; lai arī nolīguma aizsākums ir Dānijā, tā ilgtermiņa mērķis jau no paša sākuma ir bijis tā dalībnieku kontroles jomas paplašināšana visā Eiropas tirgū. Šāda ar konkurenci nesaderīga darbība ievērojami ir kaitējusi Kopienas iekšējai tirdzniecībai.

21. Attiecībā uz būtiskāko šajā lietā izskatāmo aspektu, proti, uzņēmumiem noteikto naudas sodu apmēra aprēķināšanu, Komisija ir noteikusi, ka minēto uzņēmumu rīcība Eiropas pilsētas apkures cauruļu tirgū ir uzskatāma par sevišķi smagu EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, par ko katram uzņēmumam ir nosakāms naudas sods, par pamatapmēru ņemot ECU 20 000 000 (Apstrīdētā lēmuma pamatojuma 165. punkts).

22. Pēc naudas soda pamatapmēra noteikšanas, ņemot vērā tikai pārkāpuma smagumu, Komisija izvērtēja katrā uzņēmuma nelikumīgo darbību īpašo nozīmi un tādējādi to patiesos ietekmi uz konkurenci, lai: a) pielāgotu naudas soda apmēru, ņemot vērā pārkāpuma izdarītāju faktisko spēju radīt ievērojamu kaitējumu konkurencei, un b) sodam nodrošinātu pietiekami preventīvu ietekmi.

23. Tādējādi Komisija uzņēmumus ir iedalījusi četrās kategorijās atkarībā no to ietekmes attiecīgajā Kopienas tirgū. Komisija noteica, ka katrai kategorijai atbilst cits naudas soda pamatapmērs, proti: pirmajai grupai, ko veido *ABB*, — pamatapmēra likme ir ECU 20 000 000; otrajai grupai, ko veido *Lögstör*, — pamatapmēra likme ir ECU 10 000 000; trešajai grupai, ko veido *Tarco*, *Starpipes*, *Henss/Isoplus* un *Pan-Isovit* — pamatapmēra likme ir ECU 5 000 000; ceturtajai grupai, ko veido *Brugg*, *KWH*, *KE-KELIT* un *Sigma*, — pamatapmēra likme ir ECU 1 000 000.

24. Pēc tam katram no attiecīgajiem uzņēmumiem Komisija noteica naudas soda apmēru, ņemot vērā: a) laika posmu, kurā uzņēmums bijis vienošanās dalībnieks, un b) atbildību mikstinošos vai pastiprinošos apstākļus, ja tādi konstatēti. Gadījumos, kad šādi aprēķinātais naudas soda apmērs pārsniedza 10 % no uzņēmuma kopējā apgrozījuma, Komisija to samazināja tā, lai netiktu pārsniegta minētā robeža (Apstrīdētā lēmuma pamatojuma 167. punkts).

25. Visbeidzot, Komisija attiecīgā gadījumā, kā paredzēts Paziņojumā par sadarbību, samazināja naudas sodu apmēru (Apstrīdētā lēmuma pamatojuma 166. punkts).

C — *Tiesvedība Pirmās instances tiesā un Pārsūdzētie spriedumi*

26. Sūdzībās, ko uzņēmumi *Brugg Rohrsysteme*, *Lögstör Rör*, *KE-KELIT Kunststoffwerk*, *Dansk Rørindustri*, *LR AF 1998*, *Sigma Technologie di Rivestimento*, *ABB Asea Brown Boveri*, *HFB Holding KG*, *HFB Holding GmbH*, *Isoplus Rosenheim*, *Isoplus Hohenberg* un *Isoplus GmbH* iesnieguši Pirmās instances tiesas kanceleijā laika posmā no 1999. gada 18. janvāra līdz 25. janvārim, lūgts atcelt Apstrīdēto lēmumu vai, pakārtoti, samazināt Komisijas noteikto naudas sodu apmēru.

27. Ikviens no minētajiem uzņēmumiem ir izvirzījis iebildumus saistībā ar to īpašo stāvokli. Tomēr visi uzņēmumi kā iepriekšējus jautājumus, kas izskatāmi attiecībā uz naudas sodu noteikšanas kārtību, ir izteikuši dažādus iebildumus par Pamatnostādņu prettiesiskumu, samērīguma principa un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumiem, atpakaļejoša spēka aizlieguma un tiesiskās palāvības aizsardzības principa pārkāpumiem, prasītāju tiesību uz aizstāvību pārkāpumu un Apstrīdētā lēmuma pamatojumu.

28. Šeit īsumā izklāstīšu Pirmās instances tiesas sniegto atbildi uz minētajiem iebildumiem, pirms tam norādot, ka Pirmās instances tiesas skatījumā Komisija naudas sodus uzņēmumiem ir noteikusi atbilstoši Pamatnostādņēs noteiktajai naudas sodu apmēra aprēķināšanas vispārējai metodei.

29. Vispirms Pirmās instances tiesa izvērtēja iebildumu par Pamatnostādņu prettiesiskumu, ko daži no prasītājiem izvirzījuši saskaņā ar EKL 241. pantu.

30. Minēto uzņēmumu skatījumā Komisija Pamatnostādnēs naudas sodu apmēra aprēķināšanai ir noteikusi tik augstas pamatapmēra likmes, ka tādējādi sev liegusi iespēju īstenot Regulas Nr. 17 15. pantā paredzēto diskrecionāro varu pielāgot naudas sodu apmēru, ņemot vērā visus attiecināmos apsvērumus, to skaitā iespējamās atbildību mīkstinošos apstākļus.

31. Šajā sakarā, gan atzīstot, ka Komisijas noteiktā naudas sodu apmēra aprēķināšanas kārtība nav pilnībā pamatota ar attiecīgo uzņēmumu apgrozījuma apmēru, Pirmās instances tiesa ir noliegusi, ka Komisija būtu pārkāpusi minētā 15. panta interpretācijas robežas. Pirmās instances tiesas skatījumā "Komisijai, nosakot naudas soda apmēru atkarībā no attiecīgā pārkāpuma smaguma un ilguma, aprēķinā nav jāveic, pamatojoties uz likmēm, kas ir balstītas uz attiecīgo uzņēmumu apgrozījuma apmēru, un nav arī jānodrošina tas, lai gadījumā, kad naudas sodi tiek uzlikti vairākiem vienā pārkāpumā iesaistītiem uzņēmumiem, Komisijas aprēķinu rezultātā noteiktajos galīgajos naudas sodu apmēros tiktu atspoguļotas minēto uzņēmumu savstarpējās atšķirības pēc to kopējā apgrozījuma vai pēc apgrozījuma

attiecīgo preču tirgū. Šajā sakarā ir jānorāda uz pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru pārkāpumu smagums ir nosakāms, ņemot vērā vairākus kritērijus, piemēram, lietas īpašos apstākļus, tās kontekstu un naudas sodu preventīvo ietekmi; nav gan izstrādāts saistošs vai pilnīgs to kritēriju saraksts, kas obligāti ir jāņem vērā [...]; no judikatūras izriet, ka Komisijai ir tiesības aprēķināt naudas sodu apmēru, ņemot vērā pārkāpuma smagumu, bet ne attiecīgo uzņēmumu apgrozījuma apmēru"¹⁴.

32. Otrkārt, Pirmās instances tiesa ir noteikusi, ka "pretēji [prasītāju norādītajam] Pamatnostādnēs nav pārkāpti Regulas Nr. 17 noteikumi. [...] Šajā sakarā ir jānorāda, ka Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā, paredzot, ka Komisija var noteikt naudas sodus, kuru apmērs sasniedz līdz pat 10 % no katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma, ir ietverta prasība galīgā naudas soda apmēru samazināt, ja tas pārsniedz 10 % no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma apmēra, neatkarīgi no iepriekš veiktajiem aprēķiniem, lai ņemtu vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu. Tā rezultātā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu Komisijai nav aizliegts, veicot aprēķinu, atsaukties uz naudas soda pagaidu apmēru, kas pārsniedz 10 % no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma, ja naudas soda galīgais apmērs nepārsniedz minēto ierobežojumu. Arī Pamatnostādnēs ir norādīts uz šādu pieeju, un tajās ir noteikts, ka "pēc šādas

14 — Pārsūdzētais spriedums lietā LR AF 1998/Komisija, 278.–281. punkts.

shēmas (naudas soda pamatapmērs ar procentuālu palielinājumu vai samazinājumu) noteiktais galīgais naudas soda aprēķina rezultāts saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt 10 % no uzņēmuma kopējā apgrozījuma” (5. punkta a) apakšpunkts). Gadījumā, kad Komisija, veicot aprēķinus, atsaucas uz naudas soda pagaidu apmēru, kas pārsniedz 10 % no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma, tai nevar pārmest, ka naudas soda galīgajā apmērā nav atspoguļoti atsevišķi aprēķinos vērā ņemti faktori, jo tas izriet no Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktā aizlieguma, uzliekot galīgo naudas sodu, pārsniegt 10 % no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma apmēra”¹⁵.

33. Pirmās instances tiesa turklāt ir noliegusi, ka, nosakot naudas sodus, Komisija būtu pārkāpusi samērīguma principu un vienlīdzīgas attieksmes principu.

34. Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka “[attiecībā uz katras uzņēmumu kategorijas pamatapmēra likmēm] Komisija, atbildot uz Pirmās instances tiesas uzdoto jautājumu, ir

paskaidrojusi, ka minēto likmju apmērs norāda uz katra uzņēmuma nozīmi siltumizolācijas cauruļu nozarē, ņemot vērā uzņēmuma apmērus un ietekmi salīdzinājumā ar *ABB* un vienošanās kontekstā vispār. Lai to noteiktu, Komisija ir izvērtējusi ne tikai uzņēmumu apgrozījuma apmēru attiecīgajā tirgū, bet arī relatīvo nozīmi, ko viens otram piedēvējuši nolīguma dalībnieki [...]. Šajā kontekstā, ņemot vērā visus faktoros, kas tika izvērtēti, nosakot katru atskaites punktu, ir jānorāda, ka atšķirība starp prasītājiem piemēroto atskaites punktu, no vienas puses, un *ABB* piemēroto atskaites punktu, no otras puses, ir objektīvi pamatota. Tā kā Komisijai nav pienākuma nodrošināt, lai aprēķinu rezultātā attiecīgajiem uzņēmumiem noteiktais naudas sodu galīgais apmērs atspoguļotu visas starp tiem pastāvošās atšķirības to apgrozījuma apmērā, [prasītāji] nevar Komisijai pārmest, ka tā [tiem] piemērojusi atskaites punktus, kuru dēļ galīgais naudas soda apmērs, to izsakot procentuāli kā daļu no kopējā apgrozījuma apmēra, ir lielāks nekā *ABB* noteiktais naudas sods”¹⁶.

35. Pirmās instances tiesa tāpat ir noraidījusi prasītāju iebildumu par atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu, kas izvirzīts saistībā ar faktu, ka Pamatnostādnes tikušas piemērotas darbībām, kuras uzņēmumi veikuši pirms Pamatnostādņu stāšanās spēkā.

15 — Turpat, 286.–290. punkts.

16 — Turpat, 296.–298. punkts.

36. Pirmās instances tiesa, pirmkārt, ir atzinusi, ka minētais princips ir viens no vispārējiem principiem, kuru ievērošana ir jānodrošina Kopienų tiesām, un, otrkārt, ir norādījusi, ka “uzņēmumam par konkurences tiesību pārkāpumu uzliktajam sodam ir jāatbilst tam, kas tiktu noteikts laikā, kad tika izdarīts pārkāpums”¹⁷.

37. Pirmās instances tiesa tomēr ir norādījusi, ka Pamatnostādņu piemērošana naudas sodu apmēra aprēķinos nav uzskatāma par atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu, jo Pamatnostādņēs nav pārkāpta Regulas Nr. 17 15. pantā noteiktā sodu noteikšanas tiesiskā kārtība.

38. Saskaņā ar minēto pantu Komisijai, aprēķinot naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumu, ir jāņem vērā izdarītā pārkāpuma smagums un ilgums. Tādējādi aprēķinātais naudas soda apmērs nedrīkst pārsniegt 10 % no katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma.

39. Pamatnostādņēs ir paredzēts arī, ka naudas soda pamatapmērs Komisijai ir jāno-

saka, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu. Vēl tajās ir paredzēts, ka tādā veidā aprēķinātais naudas soda apmērs nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt 10 % no uzņēmuma kopējā apgrozījuma. Tāpēc Pirmās instances tiesas skatījumā “atbilstoši Pamatnostādņēs noteiktajai metodei naudas sodu apmērs joprojām tiek aprēķināts, ņemot vērā abus Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā minētos kritērijus, proti, pārkāpuma smagumu un ilgumu, kā arī ievērojot tajā pašā normā noteikto maksimālā apmēra ierobežojumu salīdzinājumā ar katra uzņēmuma apgrozījumu”¹⁸.

40. Attiecībā uz iebildumu par tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu Pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka, “nosakot naudas sodus par konkurences tiesību pārkāpumiem, Komisija īsteno savus uzdevumus, nepārsniedzot tai Regulā Nr. 17 piešķirto izvērtēšanas pilnvaru robežas. Turklāt judikatūrā ir noteikts, ka tirgus dalībniekiem nav pamata atsaukties uz tiesisko paļāvību, lai saglabātu pastāvošo situāciju, kuru ir iespējams grozīt, īstenojot Kopienų iestāžu izvērtēšanas pilnvaras. Gluži pretēji, Komisijai ir tiesības paaugstināt naudas sodu vispārējo līmeni Regulā Nr. 17 noteiktajās robežās, ja tas ir nepieciešams, lai īstenotu Kopienų politiku konkurences jomā (skat. šī sprieduma 237. punktā citēto judikatūru). No

17 — Turpat, 221. punkts.

18 — Turpat, 231. punkts.

tā izriet, ka uzņēmumi, kas ir iesaistīti administratīvā procesā, kurš var noslēgties ar naudas soda noteikšanu, nevar tiesiski paļauties uz to, ka Komisija nepārsniegs naudas sodu iepriekšējo līmeni”¹⁹.

41. Attiecībā uz iebildumu par it kā pārkāptajām prasītāju tiesībām uz aizstāvību Pirmās instances tiesa ir noteikusi, ka “[paziņojumā par iebildumiem] Komisija ir izklāstījusi [...] iemeslus, kāpēc tā uzskatījusi, ka šis pārkāpums ir uzskatāms par sevišķi smagu, kā arī ir norādījusi apstākļus, kas pastiprina atbildību, proti, manipulēšana ar uzaicinājumiem uz konkursiem, agresīva vienošanās īstenošana, lai nodrošinātu visu nolīgumu dalībnieku pakļaušanos un izslēgtu no tirgus vienīgo lielo konkurentu, kas nav vienošanās dalībnieks, kā arī pārkāpuma turpināšana pēc Komisijas veiktajām pārbaudēm. Komisija turpat ir norādījusi, ka, nosakot katram atsevišķam uzņēmumam piemērojamo naudas sodu, tā īpaši izvērtēs katra uzņēmuma nozīmi ar konkurenci nesaderīgās darbības, visas būtiskās atšķirības attiecībā uz uzņēmumu dalības ilgumu, uzņēmumu nozīmīgumu pilsētu apkures nozarē, to apgrozījumu pilsētu apkures nozarē, kā arī to kopējā apgrozījuma apmēru, lai attiecīgā gadījumā ņemtu vērā katra attiecīgā uzņēmuma apmērus un ekonomisko ietekmi, lai nodrošinātu sodam pietiekami preventīvu ietekmi un, visbeidzot, lai ņemtu vērā atbildību mīkstināšanos apstākļus. [...] Tādējādi Komisija ir

norādījusi faktiskos un tiesiskos apstākļus, ar ko tā pamatotu prasītājam piemērojamā naudas soda apmēra aprēķinus tā, lai šajā sakarā tiktu pienācīgi ievērotas prasītāja tiesības tikt uzklausītam. Ir jānorāda, ka, tā kā Komisija ir norādījusi faktiskos un tiesiskos apstākļus, ar ko tā pamato naudas soda apmēra aprēķinus, Komisijai nebija pienākuma precizēt veidu, kādā, nosakot naudas soda apmēru, tā ir izmantojusi katru no minētajiem apstākļiem. Ja tikmēr, kamēr uzņēmumiem vēl nav tikusi dota iespēja atbildēt uz argumentiem, kas pret tiem ir vērsti paziņojumā par iebildumiem, tiktu dotas norādes par iespējamo naudas soda apmēru, faktiski iepriekš nepiemērotā veidā tiktu atklāts Komisijas lēmuma saturs. Tā rezultātā Komisijai nebija pienākuma administratīvā procesa gaitā attiecīgajiem uzņēmumiem paziņot par savu nodomu piemērot jaunu naudas sodu apmēra aprēķināšanas metodi”²⁰.

42. Visbeidzot, Pirmās instances tiesa ir noraidījusi dažu prasītāju celto iebildumu, ka Komisija Apstrīdētajā lēmumā nav pareizi pamatojusi naudas sodu apmēra aprēķinos izmantoto metodi.

43. Lielākā daļa prasītāju ir norādījusi, ka Komisija nav sniegusi paskaidrojumus par to,

19 — Turpat, 241.–243. punkts.

20 — Turpat, 202.–207. punkts.

ka naudas sodi tikuši noteikti, pamatojoties uz pamatapmēra likmēm, kas ir izteiktas absolūtos skaitļos neatkarīgi no uzņēmumu apgrozījuma, un pārsniedz pieļaujamo apmēru.

*di rivestimento*²⁴ un *ABB Asea Brown Boveri*²⁵ noteikto naudas sodu apmēru, d) Apstrīdēto lēmumu pārējā daļā ir atstājusi spēkā.

D — Tiesvedība Tiesā

44. Noraidot minēto iebildumu, Pirmās instances tiesa ir paudusi uzskatu, ka Apstrīdētajā lēmumā "pietiekamā mērā un pareizi ir norādīti vērtējuma kritēriji, kas izmantoti, nosakot [prasītāju] izdarītā pārkāpuma smagumu un ilgumu"²¹, un ka līdz ar to nevar "Komisijai [pārmest], ka tai būtu bijis precīzāk jāpamato pamatapmēra likmju lielums un [prasītājiem] noteiktā naudas soda galīgais apmērs"²².

45. Noslēdzot minēto analīzi, un pēc katra prasītāja īpašā stāvokļa izvērtēšanas Pirmās instances tiesa Pārsūdzētajos spriedumos: a) būtībā ir apstiprinājusi Apstrīdētajā lēmumā sniegto pārkāpuma vērtējumu, b) ir atcēlusi Apstrīdēto lēmumu attiecībā uz *HFB Holding KG* un *HFB Holding GmbH*²³, c) ir samazinājusi uzņēmumiem *Sigma Technologie*

46. Apelācijas sūdzībās, ko uzņēmumi *Dansk Rørindustri A/S*, *Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH*, *KE KELIT Kunststoffwerk GmbH*, *LR AF 1998 A/S*, *Brugg Rohrsysteme GmbH*, *LR AF 1998 GmbH* un *ABB Asea Boveri Ltd* (turpmāk tekstā visi kopā saukti — "apelācijas sūdzību iesniedzēji") ir iesnieguši laika posmā no 2002. gada 21. maija līdz 7. jūnijam, Tiesai būtībā ir lūgts vai nu atcelt Pārsūdzētos spriedumus un izbeigt tiesvedību vai, pakārtoti, atcelt minētos spriedumus un nosūtīt lietas atkārtotai izskatīšanai Pirmās instances tiesā, vai arī, pakārtoti tam, samazināt apelācijas sūdzību iesniedzējiem piemēroto naudas sodu apmēru; apelācijas sūdzībās Tiesai ir lūgts arī noteikt Komisijai pienākumu segt apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesāšanās izdevumus saistībā ar tiesvedību Pirmās instances tiesā un Tiesā.

47. Komisija ir lūgusi noraidīt apelācijas sūdzības un noteikt apelācijas sūdzību iesniedzējiem pienākumu atlīdzināt tiesāšanās izdevumus saistībā ar tiesvedību šajā instancē.

21 — Turpat, 383. punkts.

22 — Turpat, 384. punkts.

23 — Pirmās instances tiesa ir konstatējusi, ka bridī, kad tika izdarīts lietā izskatāmais pārkāpums, *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & CO. KG* un *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft* vēl nepastāvēja.

24 — Pirmās instances tiesa samazināja *Sigma* noteiktā naudas soda apmēru līdz EUR 300 000, ņemot vērā, ka minētais uzņēmums darbojās vienīgi Itālijā, nevis visā Eiropas tirgū.

25 — Pirmās instances tiesa samazināja *ABB Asea Brown Boveri Ltd* noteiktā naudas soda apmēru līdz EUR 65 000 000, ņemot vērā, ka, saņemis paziņojumu par iebildumiem, minētais uzņēmums vairs neapstrīdēja savu dalību nolīgumā un sadarbojās ar Komisiju, tai sniedzot pierādījumus par vienošanās pastāvēšanu.

III — Juridiskā analīze

48. Apelācijas sūdzību analīzi sāksu, izvērtējot vispārīgos pamatus, ko saistībā ar Komisijas izmantoto naudas sodu apmēra aprēķināšanas metodi ir izvirzījuši visi apelācijas sūdzību iesniedzēji vai daļa no tiem (A), un pēc tam pievērsīšos īpašiem pamatiem, kas ir saistīti ar atsevišķiem apelācijas sūdzību iesniedzējiem raksturīgiem apstākļiem (B).

A — Pamati, kas balstīti uz naudas sodu aprēķināšanas metodi un naudas sodu apmēru

49. Pamatus izvērtēšu tādā pašā kārtībā kā iepriekš.

1) Iebildums par Pamatnostādņu prettiesiskumu

50. Visi apelācijas sūdzību iesniedzēji atšķirīgu iemeslu dēļ ir izvirzījuši pamatus, kas vērsti pret Pirmās instances tiesas secinājumiem, saskaņā ar kuriem netiek uzskatīts, ka Komisijas izmantotā naudas sodu apmēra aprēķināšanas metode būtu pretrunā ar samērīguma un/vai vienlīdzīgas attieksmes principiem vai Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu.

51. Daži apelācijas sūdzību iesniedzēji īpaši ir uzsvēruši, ka, viņuprāt, Pirmās instances tiesa ir nepareizi atzinusi, ka, pieņemot Pamatnostādnes, Komisija nav pārkāpusi Regulas Nr. 17 15. pantā noteikto tiesisko kārtību pastāvīgas judikatūras izpratnē un tādējādi nav pārkāpusi savas diskrecionārās varas robežas.

52. Viņuprāt, gluži pretēji, Pamatnostādnēs būtiski ir grozītas spēkā esošās tiesību normas, lai gan Eiropas Savienības Padome Komisijai nav piešķirusi tiesības pieņemt jaunas tiesību normas.

53. Tādējādi, noraidot iebildumu par Pamatnostādņu kā naudas sodu apmēra aprēķināšanā izmantotā akta prettiesiskumu, Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

a) Par iebilduma pieņemamību

54. Pirms pievērsties iebildumu būtībai, ir jānoskaidro, vai pret tādu aktu, kam formāli nav saistoša spēka, piemēram, Pamatnostādnēm, ir iespējams celt iebildumu par prettiesiskumu saskaņā ar EKL 241. pantu.

55. Kā zināms, minētajā tiesību normā iespēja kā iepriekšēju jautājumu izvērtēt akta prettiesiskumu ir paredzēta tikai "prāvās, kurās izskata Eiropas Parlamenta un Padomes kopīgi pieņemtās regulas, kā arī Padomes, Komisijas vai ECB pieņemtās regulas".

56. Sākot ar spriedumu lietā *Simmenthal*/Komisija²⁶, Tiesa ir paplašinājusi minētās normas piemērošanas jomu, to attiecinot uz "iestāžu aktiem, kas, lai arī nav pieņemti regulu formā, tomēr rada tādas pašas sekas", proti, uz vispārēja rakstura aktiem, ko tieši šī iemesla dēļ fiziskas vai juridiskas personas nevar apstrīdēt, pamatojoties uz EKL 230. pantu.

57. Tiesa gan ir precizējusi, ka starp apstrīdēto aktu un aktu, par kura prettiesiskumu iepriekš ir celts iebildums, ir jāpastāv ciešai saistībai. Aktam, kura tiesiskums ir apstrīdēts, ir jābūt "tieši vai netieši piemērojamam jomā, kas veido celtās prasības priekšmetu,"²⁷ un starp apstrīdēto individuālo aktu un vispārējo aktu ir jāpastāv "tiešai juridiskai saiknei"²⁸.

58. Manuprāt, Pamatnostādnes atbilst minētajiem nosacījumiem.

59. Nevar noliegt, ka Pamatnostādnes ir vispārpiemērojams akts, jo tās piemēro objektīvi noteiktām situācijām un tās rada juridiskas sekas attiecībā uz vispārēji un abstrakti noteiktām personu kategorijām²⁹. Otrkārt, lai arī Pamatnostādņēm formāli nav saistoša spēka, tajās ir ietverti principi un normas, ko Komisija ir apņēmusies ievērot naudas sodu apmēra aprēķinos, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu. Turklāt Tiesas judikatūrā ir precizēts, ka šādos gadījumos Komisija nevar patvaļīgi atkāpties no normām, ko tā uz sevi ir attiecinājusi³⁰. Tātad šādas normas, kuru mērķis ir precizēt kritērijus, kas iestādei ir jāpiemēro, īstenojot savu diskrecionāro varu, var radīt juridiskas sekas.

60. Nevar apstrīdēt arī faktu, ka Pamatnostādnes ir tikai iekšēja rakstura akts, līdz ar to tās nevar radīt juridiskas sekas attiecībā uz trešām personām.

26 — Tiesas 1979. gada 6. marta spriedums lietā 92/78 *Simmenthal*/Komisija (*Recueil*, 777. lpp., 40. punkts).

27 — Tiesas 1966. gada 13. jūlija spriedums lietā 32/65 *Itālija*/Padome un Komisija (*Recueil*, 295. lpp., īpaši 563. punkts).

28 — Tiesas 1965. gada 31. marta spriedums lietā 21/64 *Macchiorlatti Dalmas e Figli*/Augstā iestāde (*Recueil*, 227. lpp., īpaši 238. lpp.) un Tiesas 1986. gada 10. jūnija spriedums apvienotajās lietās 81/85 un 119/85 *Ustnor*/Komisija (*Recueil*, 1777. lpp., 13. punkts).

29 — Tiesas 1975. gada 18. marta spriedums apvienotajās lietās 44/74, 46/74 un 49/74 *Acton* u.c./Komisija (*Recueil*, 383. lpp., 7. punkts) un Tiesas 1989. gada 14. februāra spriedums lietā 206/87 *Lefebvre Frère et Soeur*/Komisija (*Recueil*, 275. lpp., 13. punkts).

30 — Tiesas 1974. gada 30. janvāra spriedums lietā 148/73 *Loiwaige*/Komisija (*Recueil*, 81. lpp., 12. punkts).

61. No pašām Pamatnostādnēm izriet, ka naudas sodu aprēķināšanas kārtībā Komisijai ir jāievēro noteikti posmi un it īpaši jāņem vērā noteikti uzņēmumu atbildību mikstinoši un pastiprinoši apstākļi; no šī pienākuma neizbēgami izriet ieinteresēto uzņēmumu tiesības prasīt, lai Komisija rīkotos tieši atbilstoši Pamatnostādnēm.

muma juridiskais pamats (tieši pretēji — šāds pamats ir Regulas Nr. 17 3. un 15. pants), starp Pamatnostādnēm un vispārējo aktu, pret kuru iepriekš ir celts iebildums par prettiesiskumu, pastāv tieša saikne.

64. Tādēļ uzskatu, ka iebildums par prettiesiskumu ir pieņemams.

62. Minētais secinājums pilnībā atbilst Tiesas judikatūrā atzītajam uzskatam, ka akti, kas ir vienīgi iekšēja rakstura akti attiecībā uz kādu iestādi, nevar radīt juridiskas sekas ārpus šīs iestādes. Tas gan nav attiecināms uz tādiem Komisijas aktiem kā “uzvedības kodeksi”³¹ vai “iekšējās instrukcijas”³², kurās noteiktajiem Komisijas dienestu un darbinieku pienākumiem precīzi atbilst dalībvalstu vai uzņēmēju tiesības.

b) Par iebilduma būtību

63. Jāpiebilst, ka Pirmās instances tiesa pareizi ir norādījusi, ka tas nav nekas neparasts, ka Komisija naudas sodu apmēru ir noteikusi, ievērojot Pamatnostādnēs paredzēto aprēķinu metodi. Tā rezultātā, lai gan Pamatnostādnēs formāli nav Apstrīdētā lē-

65. Pievēršoties šī iebilduma būtības analīzei, jāatsauc atmiņā, ka dažu apelācijas sūdzību iesniedzēju skatījumā Pamatnostādnēs noteiktā jaunā aprēķinu metode neļauj pareizi “individualizēt” sodu, pamatojoties uz visu faktoru un būtisko apstākļu kopumu, jo tā ir balstīta uz noteiktām pamatapmēra likmēm, neņemot vērā ieinteresēto uzņēmumu apgrozījuma apmēru, un ļauj Komisijai naudas soda apmēra aprēķinos pārsniegt 10 % robežu. It īpaši šī metode Komisijai liedz iespēju pienācīgi ņemt vērā uzņēmumu apmērus un to nozīmi vienošanās īstenošanā.

31 — Tiesas 1991. gada 13. novembra spriedums lietā C-303/90 Francija/Komisija (*Recueil*, I-5315. lpp.).

32 — Tiesas 1990. gada 9. oktobra spriedums lietā C-366/88 Francija/Komisija (*Recueil*, I-3571. lpp.).

66. Šajā sakarā vispirms vēlos norādīt, ka ne Regulas Nr. 17 15. pantā, ne judikatūrā Komisijai nav noteikts pienākums, aprēķinot naudas sodu apmēru, piemērot kādu īpašu aprēķinu metodi. Kā jau tika noskaidrots pašā sākumā, Regulas Nr. 17 15. pantā papildus dažiem pārkāpuma vērtējuma kritērijiem ir noteikts vienīgi naudas soda aprēķinos izmantojamais naudas soda maksimālais apmērs.

67. Līdz ar to būtu jānoskaidro, vai Pamatnostādnes, kurās ir ierosināts ierobežot šajā jomā Komisijai piešķirto plašo diskrecionāro varu, nepārkāpj minētos ierobežojumus.

68. Šajā ziņā piekřītu Pirmās instances tiesai, ka pat pēc Pamatnostādņu pieņemšanas naudas sodu aprēķini joprojām ir jāveic, izmantojot tikai divus Regulas Nr. 17 15. pantā paredzētos kritērijus, proti, pārkāpuma smagumu un ilgumu, un ka naudas soda galīgais apmērs nedrīkst pārsniegt minētajā normā (Pamatnostādņu 5. punkta a) apakšpunktā) noteikto maksimālo robežu, kas atbilst 10 % no uzņēmuma apgrozījuma.

69. Arī attiecībā uz pirmo aspektu vēlos piekřīst Pirmās instances tiesai, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru to apstākļu izvēlē, kas ir

jāņem vērā, piemērojot minētos kritērijus, Komisijai ir piešķirtas īpaši plašas izvērtēšanas pilnvaras. Tiesa ir norādījusi, ka "pārkāpumu smagumu nosaka, ņemot vērā vairākus kritērijus, piemēram, lietas sevišķos apstākļus, tās kontekstu un naudas sodu preventīvo ietekmi, taču nepastāv saistošs vai pilnīgs to kritēriju saraksts, kas obligāti ir jāņem vērā"³³. Kā daži no šādiem pārkāpuma vērtējuma kritērijiem var būt, piemēram, to preču apjoms un vērtība, saistībā ar kurām izdarīts pārkāpums, pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu apmēri un ekonomiskā ietekme, kā arī ietekme, kādu tie spēj īstenot tirgū, katra minētā uzņēmuma rīcība, nozīme pārkāpuma izdarīšanā, peļņa, kas gūta no darbības, kura nav saderīga ar konkurenci, ekonomiskā un tiesiskā situācija, ar kuru ir saistīts pārkāpums, u.c.³⁴

70. Īpaši attiecībā uz uzņēmuma apgrozījuma izmantošanu kā vērtējuma kritēriju Tiesa iepriekš minētajā nozīmīgajā spriedumā lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, uz kuru vairākkārt ir atsaukušies gan apelācijas sūdzību iesniedzēji, gan Komisija, ir norādījusi, ka, "nosakot naudas soda apmēru, ir pieļaujams ņemt vērā gan uzņēmuma kopējo apgrozījumu [...], gan tā daļu, kas attiecas uz tām precēm, kuras ir pārkā-

33 — Tiesas 1997. gada 17. jūlija spriedums lietā C-219/95 P *Ferriere Nord/Komisija* (*Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts). Mans izcēlums.

34 — Skat. it īpaši Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija (*Recueil*, 1825. lpp., 33. punkts) un 1983. gada 9. novembra spriedumu lietā 322/81 *Michelin/Komisija* (*Recueil*, 3461. lpp.).

puma priekšmets”, taču “ne vienam, ne otram no minētajiem skaitļiem nepiešķirot nesamērīgu nozīmi salīdzinājumā ar citiem vērtējumam izmantotajiem kritērijiem”³⁵.

71. Lai gan apgrozījums ir noderīgs un atbilstīgs uzņēmuma ekonomiskās ietekmes rādītājs (kopējais apgrozījums), kā arī uzņēmuma darbības ietekmes uz konkurenci rādītājs (apgrozījums attiecīgajā tirgū), tas tomēr ir tikai “viens no” ļoti daudzajiem kritērijiem, kas ir Komisijas rīcībā.

72. Jebkurā gadījumā, kā pamatoti ir norādījusi Pirmās instances tiesa un Komisija, Pamatnostādnēs nav noteikumu, kas dažādās naudas soda aprēķināšanas posmos liegtu ņemt vērā gan kopējo apgrozījumu, gan arī preču apgrozījumu attiecīgajā tirgū vai tikai pēdējo. Pamatnostādnēs ir īpaši norādīts, ka gadījumos, kad pārkāpumu ir izdarījuši vairāki uzņēmumi, “dažkārt varētu būt nepieciešams izsvērt [pamatapmēra likmju] summas tā, lai ņemtu vērā katra uzņēmuma nelikumīgās darbības īpašo nozīmi un, tāpat, patieso ietekmi uz konkurenci, īpaši gadīju-

mos, kad pastāv ievērojamas atšķirības starp viena veida pārkāpumu izdarījušiem uzņēmumiem” (Pamatnostādņu 1. punkta A apakšpunkta sestā daļa).

73. Citiem vārdiem sakot, lai gan Pamatnostādnēs nav paredzēts naudas soda pamatapmēra aprēķinos vai vēlākā naudas soda noteikšanas procesa stadijā³⁶ sistemātiski ņemt vērā pārkāpumā iesaistīto uzņēmumu apgrozījuma apmēru, minētais kritērijs arī nekur nav *a priori* izslēgts no aprēķiniem. Tieši tas ir apliecināts Apstrīdētajā lēmumā, kurā Komisija apelācijas sūdzību iesniedzējus ir sašķirojusi četrās grupās atkarībā no to apmēriem un pēc tam piemērojusi būtiski atšķirīgus naudas sodu pamatapmērus.

74. Tātad nevar teikt, ka naudas sodu aprēķināšana saskaņā ar Pamatnostādnēs noteikto metodi ir vienkārša, iepriekš paredzama aritmētiska darbība, kā to uzskata apelācijas sūdzību iesniedzēji. Papildus tam, ko nupat norādīju par apgrozījumu un it īpaši par iespēju izsvērt naudas sodu apmēru atkarībā no pārkāpumā iesaistīto uzņēmumu apmēriem, ir jāpiebilst arī, ka Pamatnostādnēs, paredzot vairākus atbildību pastiprinošus un mīkstinošus apstākļus, kā arī iespēju izsvērtēt “tādus konkrētus objektīvus nosacī-

36 — Piemēram, izvērtējot faktu, ka “lielu apmēru uzņēmumiem vairākumā gadījumu ir pieejamas zināšanas un juridiska un ekonomiska rakstura infrastruktūra, kas tiem ļauj labāk izvērtēt savas rīcības nelikumīgo raksturu un no tā izrietošās sekas konkurences tiesību nozīmē” (1. punkta A apakšpunkta piektā daļa), vai attiecīgos gadījumos ņemot vērā “pārkāpuma izdarītāju gutās ekonomiskās vai finanšālās priekšrocības”, kā arī “attiecīgo uzņēmumu īpašās pazīmes” (5. punkta b) apakšpunkts).

35 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 121. punkts.

jumus kā, piemēram, īpašus saimnieciskos apstākļus, mantisku vai finansiālu labumu, ko, iespējams, guvuši likumpārkāpēji [pārkāpuma izdarītāji] [..], īpašu attiecīgo uzņēmumu atbilstošo raksturojumu [..]" (5. punkta b) apakšpunkts), ir tieši norādīts, ka naudas soda apmēru atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai nosaka, ņemot vērā gan lietas īpašos apstākļus, gan situāciju, kādā pārkāpums ir izdarīts³⁷.

75. Tātad Pamatnostādnēs ir norādīti dažādi elastīgi kritēriji, kas ļauj Komisijai īstenot diskrecionāro varu atbilstoši Regulas Nr. 17 15. panta noteikumiem, ievērojot judikatūrā sniegtu interpretāciju.

76. Attiecībā uz 10 % robežas pārsniegšanu iepriekšēju aprēķinu gaitā veiktajās darbībās un tam piedēvēto prettiesiskumu man nešķiet, ka uz šādu prettiesiskumu tieši vai netieši norāda Pamatnostādņu teksts. To 5. punkta a) apakšpunktā ir tikai norādīts uz Regulas Nr. 17 15. pantā noteikto maksimālo robežu, precizējot, ka "ir *pašsaprota*", ka pēc norādītās shēmas (pamatapmērs ar procentuālu palielinājumu vai sama-

zinājumu) aprēķinātais naudas soda apmērs saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. pantu nekādā gadījumā nevar pārsniegt 10 % no uzņēmumu pasaules apgrozījuma"³⁸. Citiem vārdiem sakot, Pamatnostādnēs attiecībā uz minētās maksimālās robežas pārsniegšanu nav paredzēts nekas vairāk, ne arī mazāk kā Regulā Nr. 17.

77. Tādējādi neredzu iemeslu, kādēļ būtu jāatkāpjas no Pirmās instances tiesas sniegtā Pamatnostādņu tiesiskuma vērtējuma, lai gan šo jautājumu vēl nevar uzskatīt par atrisinātu, kā to redzēsīm, izskatot iebildumus par samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpšanu.

c) Par dažiem īpašiem iebilduma aspektiem

78. Vispirms ir jāmin divi *Isoplus* grupas izvirzīti iebildumi par atsevišķiem Pamatnostādņu noteikumiem.

37 — Skat., piemēram, iepriekš minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 106. punkts.

38 — Mans izcēlums.

79. Pirmkārt, apelācijas sūdzību iesniedzēji ir norādījuši, ka, paredzot iespēju “paaugstināt sodu, lai tas pārsniegtu pārkāpuma rezultātā nepamatoti gūto nelikumīgo peļņu” (2. punkta piektais ievilkums), Pamatnostādnēs ir ieviests jauns atbildību pastiprinošs apstāklis un tādējādi ir pārkāpts Regulas Nr. 17 15. pants. Turklāt, tā kā saskaņā ar Pamatnostādnēs noteikto sistēmu konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā gūta peļņa jau būtu ņemta vērā, nosakot pārkāpuma smagumu, varētu pastāvēt risks, ka vieni un tie paši apstākļi varētu tikt ņemti vērā divas reizes.

80. Man tomēr šķiet, ka šajā jautājumā ir iespējams pilnībā piekrist Pirmās instances tiesas argumentiem³⁹. Kā izriet no tās citētajiem judikatūras piemēriem, labumi, ko uzņēmumi gūst no konkurences tiesību pārkāpumiem, ir viens no faktoriem, kuru Komisija var ņemt vērā, vērtējot ne tikai pārkāpuma smagumu, bet arī gādājot, lai sodam būtu pietiekami preventīva ietekme, it īpaši ja tas tāpat kā izskatāmajā lietā attiecas uz rīcību, kas īpaši kaitē vienotā tirgus darbībai. Novērst apstākli, ka pārkāpuma izdarītāji no pārkāpuma gūst labumu, manuprāt, ir viens no visās sodu sistēmas mērķiem.

81. Līdz ar to šķiet, ka ne Regulā Nr. 17, ne Kopienas judikatūrā Komisijai nav liegts, īstenojot Tiesas atzīto plašo diskrecionāro varu, uzskatīt par lietderīgu atbildību pastiprinošu apstākļu dēļ pārvērtēt naudas soda pamatapmēru, lai pienācīgāk ņemtu vērā peļņu, kas gūta no darbības, kura nav saderīga ar konkurenci (ja naudas soda aprēķinu pamatapmērā šāda peļņa nav pietiekami labi atspoguļota), ar nosacījumu, ka “šāds novērtējums ir objektīvi iespējams”⁴⁰, kā pareizi ir norādīts Pamatnostādnēs.

82. Otrkārt, apelācijas sūdzību iesniedzēji ir norādījuši, ka Pamatnostādnēs būtu jāuzskata par prettiesiskām, jo to 2. punkta otrajā ievilkumā uzņēmumiem ir noteikts pienākums piespiedu kārtā sadarboties ar Komisiju un šā pienākuma ietvaros pat liecināt pret sevi, pretējā gadījumā izpelnoties smagāku sodu.

83. Pēc apelācijas sūdzību iesniedzēju domām, šāds pienākums ir uzskatāms par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, it īpaši attiecībā uz tiesībām neliecināt pret sevi, kuras konkurences tiesību jomā Tiesa ir apstiprinājusi slavenajā spriedumā lietā *Orkem/Komisija*⁴¹.

40 — Pamatnostādņu 2. punkta piektais ievilkums.

41 — 1989. gada 18. oktobra spriedums lietā 374/87 *Orkem/Komisija* (*Récueil*, 3283. lpp.).

39 — Pārsūdzētais spriedums, 454.–458. punkts.

84. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka Pamatnostādņu 2. punktā ir norādīts, ka Komisija var paaugstināt naudas soda pamatapmēru tādu atbildību pastiprinošu apstākļu dēļ kā “atteikšanās no jebkādas sadarbības vai pat mēģinājumi apgrūtināt izmeklēšanu”.

85. Turklāt ar Regulu Nr. 17 Komisijai ir piešķirtas plašas izmeklēšanas pilnvaras procesā, kas uzsākts, lai konstatētu Līgumā ietvertu konkurences tiesību normu pārkāpumu. Ar Pamatnostādņu 11. pantu Komisijai ir ļauts pieprasīt uzņēmumam sniegt tai visu nepieciešamo informāciju par uzņēmumam zināmajiem faktiem un attiecīgā gadījumā paziņot uzņēmuma rīcībā esošo dokumentu saturu tiktāl, ciktāl tas ir noderīgs, lai konstatētu, ka minētais vai kāds cits uzņēmums ir veicis ar konkurenci nesaderīgu darbību.

86. Turklāt iepriekš minētajā spriedumā lietā *Orkem*/Komisija Tiesa ir atzinusi, ka minētās izmeklēšanas pilnvaras nevar interpretēt, kaitējot uzņēmumiem atzītajām tiesībām uz aizstāvību. It īpaši “Komisija nedrīkstētu uzņēmumiem pieprasīt sniegt atbildes, ar kurām tam būtu jāatzīst pārkāpuma esamība, jo tas ir jāpierāda Komisijai”⁴².

87. Tas gan, manuprāt, nav attiecināms uz Pamatnostādņu 2. punktu. Man šķiet, ka gluži pretēji — Pamatnostādņu teksta gramatiskā nozīme pilnībā atbilst gan Regulas Nr. 17 noteikumiem, gan minētajā lietā *Orkem*/Komisija Tiesas taisītā sprieduma jēgai un nozīmei.

88. Pamatnostādnēs nekādā gadījumā nav pieprasīts uzņēmumiem liecināt pret sevi vai sniegt pierādījumus par savu vainu; Pamatnostādnēs vienīgi ir norādīts, ka gadījumos, kad uzņēmums atsakās jebkādā veidā sadarboties ar Komisijas dienestiem vai veic izmeklēšanu traucējošas darbības, naudas sods ir jāpaaugstina.

89. Turklāt šādu pašu nostāju Tiesa ir ieņēmusi lietā *Fimboard*/Komisija taisītajā spriedumā attiecībā uz uzņēmumu *Metsä-Serla Sales Oy*⁴³; minētajā spriedumā Tiesa ir noteikusi, ka “uzņēmumam, kurš, apstrīdot Komisijas nostāju, ar to sadarbojas ne vairāk, kā no uzņēmuma ir prasīts saskaņā ar Regulu Nr. 17, šī iemesla dēļ nenosaka augstāku naudas soda apmēru”⁴⁴.

90. Tāpēc uzskatu, ka minētie iebildumi ir jānoraida.

42 — Iepriekš 41. zemsviras plezīmē minētais spriedums lietā *Orkem*/Komisija, 35. punkts.

43 — Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā C-298/98 P *Metsä-Serla Sales Oy* (*Recueil*, I-10157. lpp.).

44 — Turpat, 58. punkts.

2) Pamati, kas balstīti uz samērīguma principa un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu

91. Lielākā daļa apelācijas sūdzību iesniedzēju Pirmās instances tiesai pārmet, ka tā neesot konstatējusi samērīguma principa un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu.

92. Šajā ziņā apelācijas sūdzību iesniedzēji apstrīd izskatītajā lietā Komisijas izmantotās aprēķinu metodes automātisko raksturu, kas liedzot efektīvi ņemt vērā kritērijus un īpašos apstākļus, kas raksturo katra uzņēmuma stāvokli vienošanās īstenošanā.

93. Proti, tā kā minētā metode ir pamatota ar pamatapmēra likmju izmantošanu, tā ir liegusi pienācīgi ņemt vērā uzņēmumu apgrozījumu, it īpaši apgrozījumu konkrētajā tirgū, kaut gan tādām vērtējumam vienmēr ir bijusi īpaša nozīme gan Tiesas judikatūrā, gan Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē, lai nodrošinātu samērīguma principa ievērošanu.

94. No minētās judikatūras izriet, ka naudas soda pamatapmēru aprēķina, ņemot vērā

attiecīgā uzņēmuma apgrozījumu, lai tas atspoguļotu uzņēmuma apmērus un ekonomisko ietekmi un līdz ar to ietekmi, ko uzņēmums spējis īstenot tirgū. Aprēķinos tātad naudas sods tiek "individualizēts" attiecībā uz katru uzņēmumu un tiek aprēķināts "samērīgi" ar naudas sodiem, kas noteikti citiem pārkāpumā iesaistītajiem uzņēmumiem.

95. Apelācijas sūdzību iesniedzēji savukārt uzskata, ka Komisijas izmantotā metode nav ļāvusi pareizi veikt šādu soda "individualizāciju". Īpaši ir uzsverts, ka ikreiz, kad Komisija aprēķinos ir sasniegusi vai pārsniegusi 10 % no apgrozījuma, aprēķinu pielāgošanai (atkāribā no pārkāpuma ilguma, atbildību mikstinošiem apstākļiem u.c.), kuras rezultāts ir augstāks par minēto robežu, ir tikai un vienīgi teorētiska nozīme; tai nav nekādas ietekmes uz naudas soda galīgo apmēru, jo tas jebkurā gadījumā ir jāiekļauj minētajai robežai atbilstošā summā. Šāda naudas soda aprēķināšanas kārtība neatbilstot Tiesas judikatūrai (īpaši Tiesas spriedumam lietā *Musique Diffusion française u.c./Komisija*⁴⁵), saskaņā ar kuru naudas soda apmērs ir jāaprēķina, ņemot vērā visus atbilstošos faktorus.

96. Visbeidzot, daži no apelācijas sūdzību iesniedzējiem ir norādījuši, ka, izvēloties tādas pamatapmēru likmes, kas ir noteiktas

45 — Iepriekš 34. zemsvirtnas piezīmē minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française u.c./Komisija*.

neatkarīgi no ieinteresēto uzņēmumu apgrozījuma un kas atsevišķos gadījumos jau aprēķinu sākumā pārsniedz 10 % no apgrozījuma, Komisija diskriminētu mazos un vidējos uzņēmumus: tiem noteiktais naudas sodu apmērs būtu nesamērīgi liels salīdzinājumā ar to ekonomisko ietekmi. Minētie apelācijas sūdzību iesniedzēji nosoda faktu, ka tiem noteiktie naudas sodi ir salīdzinoši daudz lielāki nekā naudas sods, kas noteikts *ABB*, kurš ir daudz lielāks uzņēmums un kurš turklāt ir vadījis vienošanos, tādējādi radot nepamatoti diskriminējošu attieksmi.

97. Attiecībā uz minēto jautājumu es uzskatu par lietderīgu jau no paša sākuma kā iepriekšēju apsvērumu norādīt, ka piemērota naudas soda apmēra noteikšana, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu, ietilpst tiesas kontroles pilnvarās, tostarp attiecībā uz lietas būtību, kas Pirmās instances tiesai ir piešķirtas Regulas Nr. 17 17. pantā. Tādējādi vienīgi Pirmās instances tiesa ir pilnvarota uzraudzīt veidu, kādā Komisija katrā atsevišķā gadījumā ir izvērtējusi nelikumīgo darbību smagumu un ilgumu⁴⁶.

98. Apelācijas tiesvedībā Tiesas kontrole izpaužas, vienīgi pārbaudot, vai Pirmās instances tiesa juridiski pareizi ir ņēmusi

vērā visus pārkāpuma vērtējumam būtiskos faktoros un vai tā ir pieļāvusi juridiskas kļūdas, izskatot prasītāju izvirzītos jautājumus⁴⁷.

99. Attiecībā uz it kā nesamērīgo naudas soda apmēru īpaši ir jānorāda, ka Tiesa, apelācijas tiesvedībā izskatot tiesību jautājumus, nevar taisnīguma vārdā ar savu vērtējumu aizstāt Pirmās instances tiesas vērtējumu, ko tā par naudas sodu apmēru, kas uzņēmumiem noteikts par izdarītajiem Koptienu tiesību pārkāpumiem, sniegusi, īstenojot savu neierobežoto kompetenci⁴⁸.

100. Līdz ar to Tiesai šajā gadījumā ir jāpārbauda tikai tas, vai, apstiprinot Komisijas izmantotos kritērijus naudas soda apmēra noteikšanai un uzraugot to piemērošanu vai pat ieviešot grozījumus to piemērošanā, Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vai arī pārkāpusi naudas soda apmēra noteikšanai piemērojamo samērīguma principu un vienlīdzības principu⁴⁹.

46 — Tiesas 1998. gada 17. decembra spriedums lietā *C-185/95 P Baustahlgewebe GmbH/Komisija* (*Recueil*, I-8417. lpp., 128. punkts) un 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā *C-359/01 P British Sugar/Komisija* (*Recueil*, I-4933. lpp., 47. punkts).

47 — Iepriekš 33. zemsivtras piezīmē minētais spriedums lietā *Ferriere Nord/Komisija*, 31. punkts, un iepriekš 46. zemsivtras piezīmē minētais spriedums lietā *Baustahlgewebe/Komisija*, 128. punkts.

48 — Iepriekš 46. zemsivtras piezīmē minētie spriedumi lietā *Baustahlgewebe/Komisija* un lietā *British Sugar/Komisija*, 48. punkts.

49 — Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedums apvienotajās lietās *C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P* un *C-219/00 P Aalborg Portland u.c./Komisija* (*Recueil*, I-123. lpp., 365. punkts).

101. Paturot prātā norādītās Tiesas kontroles robežas, varam pievērsties minēto iebildumu vērtējumam.

102. Vispirms ir jānorāda, ka, bez šaubām, nosakot par konkurences tiesību pārkāpumiem piemērojamo naudas sodu apmēru, Komisijai ir jāievēro samērīguma princips.

103. Šajā lietā minētais princips darbojas, tā sacīt, "absolūtā" izpratnē un izpaužas kā Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktā naudas soda apmēra ierobežojuma — 10 % no kopējā apgrozījuma apmēra — ievērošana. Minētās maksimālās robežas mērķis ir novērst naudas sodu apmēra nesamērīgumu ar sodītā uzņēmuma apmēriem⁵⁰.

104. Šādā kontekstā man nelielas pamatots dažu apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzītais iebildums, ka 10 % robežas piemērošanas brīdī Komisija neesot ņēmusi vērā to apgrozījumu attiecīgajā tirgū. Es piekrišu Pirmās instances tiesas argumentiem, ka no pastāvi-

gās judikatūras izriet, ka minētais naudas soda apmēra ierobežojums ir attiecināms uz konkrētā uzņēmuma *kopējo apgrozījumu* — vienīgo rādītāju, kas var sniegt aptuvenas norādes par attiecīgo uzņēmumu nozīmi un ietekmi, — un ka tādad minētā ierobežojuma ietvaros Komisijai ir piešķirta plaša diskrecionārā vara, nosakot, ciktāl ir jāņem vērā kopējais apgrozījums un/vai apgrozījums attiecīgajā tirgū.

105. Citiem vārdiem, ja naudas soda galīgais apmērs nepārsniedz 10 % no apelācijas sūdzību iesniedzēju kopējā apgrozījuma pārkāpuma īstenošanas pēdējā gadā, galīgo naudas soda apmēru nevar uzskatīt par nesamērīgu vienkārši tādēļ, ka tas pārsniedz uzņēmuma apgrozījumu attiecīgajā tirgū.

106. Otrkārt, kā ir norādījis kāds no apelācijas sūdzības iesniedzējiem, nevar apstrīdēt, ka naudas sodi ir uzskatāmi par diskriminējošiem kaut vai tikai tādēļ, ka dažiem lietā iesaistītajiem uzņēmumiem būtu bijis jāsamazina noteiktā naudas soda apmērs tā, lai tas nepārsniegtu 10 % robežu, kaut arī tas nav attiecināms uz uzņēmumiem, kuriem, aprēķinot piemērojamo naudas soda apmēru, minētā maksimālā robeža nav pārsniegta. Kā

⁵⁰ — Skat., piemēram, iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 119. punkts.

ir norādījusi Pirmās instances tiesa⁵¹, minētais samazinājums tieši un nenovēršami izriet no Regulā Nr. 17 noteiktās maksimālās robežas. Tas, ka vienīgi minētā apsvēruma dēļ nav samazināts naudas soda apmērs, manuprāt, šādos apstākļos likumīgi noteikta naudas soda apmēru neliek uzskatīt par diskriminējošu⁵².

107. Tas gan nenozīmē, ka šāds automatiskais aprēķins nevarētu ietekmēt samērīguma principu, ja tas tiek vērtēts nevis "absolūtā", bet "relatīvā" nozīmē, proti, uzskatot, ka saskaņā ar šo principu ir jānodrošina "individualizēts" un tādejādi ar pārkāpuma smagumu un citiem — objektīviem un subjektīviem — katras lietas faktiskajiem apstākļiem samērīgs naudas soda apmērs. Šādā skatījumā naudas soda apmērs būtu uzskatāms par samērīgu un nediskriminējošu, ja tas tiktu noteikts nevis vienkārši aritmētiski saistībā ar kopējo apgrozījumu iepriekšējā finanšu gadā, bet gan, ņemot vērā visus šo secinājumu 69. punktā uzskaitītos faktoros.

108. Norādītais samērīguma principa "relatīvais" aspekts ir īpaši svarīgs kolektīvu pārkāpumu gadījumā, jo tad, kad pārkāpumu

ir izdarījuši vairāki uzņēmumi, no samērīguma principa izriet prasība, nosakot sodu, ņemt vērā "katra uzņēmuma līdzdalības relatīvo smagumu"⁵³.

109. Tāda pati prasība izriet no vienlīdzīgas attieksmes principa, jo saskaņā ar pastāvīgo judikatūru uzskata, ka minētais princips ir pārkāpts tad, ja līdzīgās situācijās tiek īstenota atšķirīga attieksme vai ja atšķirīgās situācijās tiek īstenota vienāda attieksme, izņemot gadījumus, kad šāda attieksme ir objektīvi pamatota⁵⁴. No tā šīs lietas kontekstā izriet, ka visiem vienādā situācijā esošiem uzņēmumiem noteikto naudas sodu apmēram ir jābūt vienādam un ka atšķirīgai rīcībai nevar piemērot vienādu sodu.

110. Tā kā tas ir noskaidrots, ir jāpievēršas Pirmās instances tiesas argumentiem izskatāmajā lietā.

51 — Pārsūdzētais Pirmās instances tiesas spriedums lietā *Brugg Rohrsysteme/Komisija*, 155. punkts.

52 — Atsevišķs jautājums, ko iesaku izskatīt vēlāk (skat. šo secinājumu 113. un turpmākos punktus), ir 10 % maksimālās robežas pārkāpšanas sekas attiecībā uz to naudas sodu tiesiskumu, kuru apmēru Komisija aprēķinu gaitā ir samazinājusi, lai ievērotu minēto ierobežojumu.

53 — Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā *C-51/92 P Hercules Chemicals/Komisija* (*Recueil*, I-4235. lpp., 110. punkts). Skat. arī Tiesas 1975. gada 16. decembra spriedumu apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, 54/73, 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie u.c./Komisija* (*Recueil*, 1663. lpp., 623. punkts) un iepriekš 49. zemsviras piezīmē minēto spriedumu lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 92. punkts.

54 — Tiesas 1984. gada 13. decembra spriedums lietā 106/83 *Sernide* (*Recueil*, 4209. lpp., 28. punkts) un 1990. gada 28. jūnija spriedums lietā *C-174/89 Hoche* (*Recueil*, I-2681. lpp., 25. punkts).

111. Pārsūdzētajos spriedumos ir atzīts, ka kritēriji, ko Komisija ir izmantojusi naudas sodu apmēra noteikšanai, izriet no attiecīgā pārkāpuma smaguma un ilguma⁵⁵, kā arī attiecīgo uzņēmumu stāvokļa, nozīmes un rīcības pārkāpuma īstenošanā rūpīgas un sīkas analīzes; spriedumos ir noteikts arī, ka, nosakot naudas sodu pamatapmēru, Komisija pienācīgi ir ņēmusi vērā vienošanās dalībnieku ekonomiskās ietekmes atšķirības, uzņēmumus “pēc to relatīvās nozīmes Kopienas tirgū” (Pārsūdzētā sprieduma pamatojumā 166. punkts) iedalot četrās kategorijās un katrai kategorijai piemērojot citu pamatapmēru; tāpat ir noteikts, ka, veicot iedalījumu minētajās kategorijās, “Komisija ir ņēmusi vērā ne tikai minēto uzņēmumu apgrozījumu, bet arī relatīvo nozīmi, ko vienošanās dalībnieki piedēvēja katram uzņēmumam, kā tas izriet no vienošanās ietvaros piešķirtajām kvotām [...] un 1995. gada iecerētajiem un gūtajiem rezultātiem [...]”⁵⁶; visbeidzot, Pirmās instances tiesa ir noteikusi, ka uzņēmumu iedalījums četrās kategorijās un attiecīgo pamatapmēru noteikšana ir objektīvi pamatota un saskaņota⁵⁷.

55 — Tas neattiecas uz uzņēmumu *Dansk Rørindustri*, par kuru Pirmās instances tiesa ir nospriedusi, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu vērtējumā, prasītāju apsūdzot tajā, ka tā ir bijusi vienošanās dalībniece laikā no 1994. gada aprīļa līdz augustam. Neraugoties uz to, Pirmās instances tiesa ir apstiprinājusi uzņēmumam Komisijas noteiktā naudas soda apmēru.

56 — Pārsūdzētais spriedums lietā *LR AF 1998/Komisija*, 296. punkts.

57 — Skat. piemēram, pārsūdzēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija*, 304. punkts, kurā Pirmās instances tiesa atzīst, ka, nosakot naudas soda pamatapmēru “otrajā kategorijā” ietilpstošajiem uzņēmumiem, “pamatojoties uz kritērijiem, kas izvēlēti katra uzņēmuma nozīmes izvērtēšanai attiecīgajā tirgū, Komisijai bija tiesības [minētajiem uzņēmumiem] piemērot vismaz divas reizes augstāku atskaites punktu nekā trešajā kategorijā ietilpstošajiem uzņēmumiem”.

112. Pirmās instances tiesa uzskata, ka tādejādi Komisija Pamatnostādnes ir piemērojusi pareizi tiktāl, ciktāl tajās ir paredzēts, ka gadījumos, kad pārkāpumu ir izdarījuši vairāki apmēru ziņā ļoti atšķirīgi uzņēmumi, pamatapmērus var izsvērt, lai “ņemtu vērā katra uzņēmuma nelikumīgās darbības nozīmīgumu un, tātad, patieso ietekmi uz konkurenci” (Pamatnostādņu 1. punkta A apakšpunkta sestā un septītā daļa).

113. Komisijas noteiktie un Pirmās instances tiesas apstiprinātie naudas sodi kopumā pamatoti ar attiecīgā pārkāpuma smaguma un ilguma, kā arī katra sodītā uzņēmuma stāvokļa, nozīmes un rīcības pārkāpuma īstenošanā rūpīgu un sīku analīzi.

114. Neraugoties uz to, ir jānorāda, ka, pat ja ir ievēroti naudas sodu aprēķinam piemērojamie kritēriji, nevar teikt, ka par nepamatotiem ir uzskatāmi visi ar samērīguma principu un nediskriminācijas principu saistītie iebildumi.

115. Arī pati Komisija ir atzinusi, ka Apstrīdētajā lēmumā liela daļa aprēķinu ir veikti, pārsniedzot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteikto 10 % maksimālo robežu. Komisija

minēto maksimālo robežu ir pārsniegusi, aprēķinot visiem apelācijas sūdzību iesniedzējiem, izņemot *KE KELIT Kunststoffwerk GmbH*, *Brugg Rohrsysteme GmbH* un *ABB Asea Brown Boveri Ltd*, piemērojamo naudas sodu apmēru. Trīs gadījumos (attiecībā uz *Isoplus* grupu, *LR AF 1998* (Vācija) un *Dansk Rørindustri*) Komisija naudas sodu apmēru ir aprēķinājusi, pamatojoties uz pamatapmēru, kas jau pārsniedza 10 % maksimālo robežu. Tikai aprēķinu noslēgumā Komisija tādējādi noteikto naudas soda apmēru samazinājusi, lai ievērotu galīgā naudas soda apmēra ierobežojumu, kas atbilst 10 % no kopējā apgrozījuma.

īpašo raksturu un uzņēmumu relatīvo nozīmi vienošanās ietvaros.

118. Faktiski ikreiz, kad Komisija aprēķinos ir pārsniegusi 10 % robežu, virs minētās robežas veiktie aprēķinu pielāgojumi (ņemot vērā pārkāpuma ilgumu, atbildību mikstinotus apstākļus u.c.) faktiski nav ietekmējuši naudas sodu galīgo apmēru, kā uz to norāda arī apelācijas sūdzību iesniedzēju iesniegtā tabula ar naudas sodu galīgā apmēra aprēķinos izmantotajiem lielumiem.

116. Citiem vārdiem sakot, minētajā 15. pantā noteiktā 10 % robeža nav izmantota kā nepārsniedzams apmēra ierobežojums jau no paša aprēķinu sākuma, bet gan tikai kā galīgā apmēra ierobežojums naudas soda "atvieglošanai" attiecībā uz daļu, kas pārsniedz minēto robežu.

119. Lai arī ne pavisam bez pamata, turpmāk norādīto apsvērumu dēļ man minētie iebildumi tomēr nelielas pietiekami, lai apelācijas sūdzību atzitu par pamatotu.

117. Vairāki apelācijas sūdzību iesniedzēji uzskata, ka šāda aprēķinu metode neatbilst Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam un attiecībā uz tiem ir uzskatāma par samērīguma principa un vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, jo tādējādi aprēķinātais naudas sodu apmērs tikai daļēji un nepilnīgi atspoguļo katra lietā vērtējamā gadījuma

120. Komisijas izmantotā aprēķinu metode nav pretrunā ne ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta jēgu, ne tā tekstu. Kā ir norādījusi Pirmās instances tiesa, minētā norma neliedz Komisijai aprēķinu gaitā atsaukties uz naudas soda starpposmā aprēķināto apmēru, kas pārsniedz 10 % no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma, ja vien galīgi noteiktā naudas soda apmērs nepārsniedz minēto maksimālo robežu⁵⁸.

58 — Skat. pārsūdzēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija*, 288. punkts.

121. Šajā sakarā, manuprāt, svarīgi ir norādīt, ka saskaņā ar minēto 15. panta 2. punktu naudas soda apmērs ir jānosaka divos secīgos un nošķirtos posmos:

— pirmkārt, paredzot, ka Komisija var noteikt naudas sodu "vismaz 1000 norēķinu vienību apmērā un, lielākais, 1 000 000 norēķinu vienību apmērā", minētajā normā ir noteikts soda minimālais un maksimālais apmērs;

— otrkārt, Komisijai ir jāauts šo "maksimālo sodu" pārsniegt ar nosacījumu, ka naudas soda galīgais apmērs nepārsniedz "10 % no katra pārkāpuma izdarīšanā iesaistītā uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma".

122. Manuprāt, no tā izriet divi svarīgi apsvērumi.

123. Vispirms, kā var secināt no minētās normas pirmā ievilkuma, naudas soda aprēķināšana, pamatojoties uz pamatapmēra likmi, nav pilnībā nesavienojama ar Regulas Nr. 17 loģiku.

124. Turklāt gadījumos, kad Komisija uzskatītu, ka ir jāatkāpjas no normas pirmajā ievilkumā noteiktajiem naudas sodu apmēra ierobežojumiem, otrajā ievilkumā tam ir noteikta maksimālā "robeža", dodot Komisijai iespēju brīvi rīkoties attiecībā uz citiem aprēķina elementiem.

125. Šāda sistēma neizbēgami ietver nepieciešamību veikt tādus pielāgojumus vai izlīdzināšanu, pret kādu ir iebilduši apelācijas sūdzību iesniedzēji, jo pēc definīcijas "robeža" ir uzskatāma par absolūtu ierobežojumu, kas automātiski un neatkarīgi no citiem vērtējuma kritērijiem ir piemērojams, tiklīdz ir sasniegts noteikts naudas soda apmērs. Kā ir norādījusi Komisija, apelācijas sūdzību iesniedzējiem, kam minētā robeža ir piemērota, naudas soda apmērs ir samazināts attiecībā pret to, kāds tiktu noteikts, pamatojoties uz visiem pārkāpuma apstākļiem, it īpaši tā smagumu un ilgumu, ja minētā robeža nepastāvētu.

126. Jāatgādina gan, ka viss minētais atbilst ar Regulu Nr. 17 izveidotajai sistēmai. Tas, ko apelācijas sūdzību iesniedzēji raksturo kā aprēķinu kārtības nesamērīgumu un/vai diskriminējošu ietekmi, nav nekas cits kā neizbēgamas 10 % robežas piemērošanas sekas.

127. Šādā skatījumā tātad nav iespējams Komisijai neko pārnest, ja konstatēts, ka

tādos gadījumos, kā šajā lietā izskatītie, Komisija pareizi ir izvērtējusi pārkāpuma smagumu, ilgumu un citus faktiskos apstākļus, un naudas sodu galīgais apmērs nav pārsniedzis maksimālo pieļaujamo apmēru, kāds noteikts kā 10 % no katra atsevišķa uzņēmuma kopējā apgrozījuma.

128. Tādējādi ir jāsecina, ka spriedumu apstrīdēšanai izvirzītie pamati nav pamatoti ar spēkā esošajiem tiesību aktiem.

129. Neraugoties uz minēto, nevar tomēr nenorādīt, ka līdz šim veiktā analīze norāda, ka Komisijas piemērotā aprēķinu metode zināmā mērā var apdraudēt sistēmas taisnīgumu.

130. Nedomāju, ka "soda" individualizācijas un gradācijas prasībām — diviem būtiskiem ikvienas gan krimināltiesiskas, gan administratīvi tiesiskas sodu sistēmas principiem — pilnībā atbilst tas, ka šajā lietā daļa aprēķinu darbību ir lielā mērā formālas un abstraktas un tādējādi praktiski neietekmē naudas soda galīgo apmēru. Nevar neņemt vērā arī, ka to pašu iemeslu dēļ varētu netikt pilnībā

sasniegts Pamatnostādņu mērķis panākt labāku pārredzamību.

131. Jāpiebilst arī, ka minētās situācijas nebūt nav izņēmumi un tādas varētu rasties arvien biežāk. 1998. gadā, pieņemot Pamatnostādnes, Komisijas īstenotajā sodu par konkurences tiesību pārkāpumiem politikā sākās jauns posms, kas tādu apstākļu dēļ, par kuriem man nebūtu jāspriež, pavisam noteikti ir stingrāka un izpaužas kā naudas sodu līmeņa paaugstināšana, it īpaši attiecībā uz sevišķi smagiem pārkāpumiem. Turklāt šī paaugstinātā stingrība, kas pamatota ar aprēķinu metodēm, kurās izmanto fiksētas pamatapmēra likmes, var negatīvi ietekmēt galvenokārt mazos un vidējos uzņēmumus⁵⁹.

132. Tādējādi iezīmējas jauna situācija, kas ir problemātiskāka par to situāciju, kurā sa-

59 — Šajā sakarā ir jānorāda, ka tieši minēto iemeslu dēļ *Nederlandse Mededingingsautoriteit* [Nīderlandes Konkurences padomes] pieņemtajās pamatnostādnes naudas sodu noteikšanai tieši paredzēta atkāpe no Komisijas izvēlētās nostājas: "With regard to fines for infringements of the Competition Act, the Director-General of NMA is of the opinion that the Guidelines drawn up by the European Commission cannot be taken as the point of departure without adaptation. The European Commission uses categories of infringements, in accordance with the aforementioned Guidelines, to which fixed fines apply. A disadvantage of a system of fixed fines is that small undertakings are affected relatively more harshly than larger undertakings (which often operate internationally). The policy of the Director-General of NMA with regard to fines must be applicable both to (very) large undertakings and to small and medium-sized undertakings, without losing the intended preventive effect, on the one hand, and generating disproportionate results, on the other. [Attiecībā uz naudas sodiem par Konkurences likuma pārkāpumiem *Nederlandse Mededingingsautoriteit* ģenerāldirektors uzskata, ka Eiropas Komisijas Pamatnostādnes nevar izmantot bez pielāgojumiem. Eiropas Komisija minētajās Pamatnostādnes norāda uz pārkāpumu kategorijām, kam ir piemērojamas fiksētas naudas sodu apmēra likmes. Fiksētu naudas sodu sistēmas trūkums ir tāds, ka tādējādi mazi uzņēmumi tiek ietekmēti vairāk nekā lieli uzņēmumi (kuri nereti darbojas starptautiskā mērogā). *Nederlandse Mededingingsautoriteit* ģenerāldirektora politikai naudas sodu jomā ir jābūt piemērojamai gan (loti) lieliem uzņēmumiem, gan maziem un vidējiem uzņēmumiem, pirmkārt, nezaudējot naudas sodu iecerēto preventīvo ietekmi un, otrkārt, neradot nesamērīgas sekas.]" (*Richtsnoeren boetetoelming — met betrekking tot het opleggen van boetes ingevolge artikel 57 van de Mededingingswet*, 2001. gada 19. decembris, 5. punkts).

skaņā ar Komisijas izmantoto metodiku aprēķinu gaitā principā netika pārsniegta maksimālā robeža — 10 % no kopējā apgrozījuma — un tādējādi naudas soda galīgajā apmērā varēja vieglāk un nekavējoties ņemt vērā visus lietas faktiskos apstākļus.

nas. Tādējādi esot pārkāpta apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesiskā palāvība uz agrākajā praksē izmantoto naudas sodu aprēķinu metodi, kas pamatota ar uzņēmumu apgrozījumu attiecīgajā tirgū.

133. Līdz ar to ir jājautā, vai jaunās naudas sodu politikas ievirzes iepriekš izklāstītās sekas nenorāda uz to, ka šī ievirze būtu jāgroza tā, lai varētu nodrošināt tās ietekmes atbilstību naudas sodiem izvirzāmajām taisnīguma un saprātīguma prasībām.

135. Apelācijas sūdzību iesniedzēji uzskata, ka, ja pretēji viņu viedoklim tiktu atzīts, ka Komisija aprēķinos drīkst atkāpties no agrākās prakses, tai jebkurā gadījumā būtu bijis uzņēmumiem jāpaziņo par savu nodomu un jāsniedz atbilstošs pamatojums tam, kādu iemeslu dēļ tai ir bijis jāveic šādas izmaiņas.

3) Pamati, kas balstīti uz tiesiskās palāvības aizsardzības principa un atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu

136. Turklāt tiesiskās palāvības principa pārkāpums būtu jāuzskata par vēl smagāku, ja apelācijas sūdzību iesniedzēji jau būtu nolēmuši sadarboties ar Komisijas dienestiem un minēto lēmumu būtu ietekmējušas tieši priekšrocības, ko uzņēmumi bija cerējuši iegūt, pateicoties Paziņojuma par sadarbību piemērošanai, kā arī agrākajai praksei naudas sodu apmēra aprēķināšanā.

a) Par tiesiskās palāvības aizsardzības principa pārkāpumu

134. Lielākā daļa apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzījuši iebildumu, ka Apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz tiem ir piemērotas Pamatnostādnes, lai gan pārkāpums tika uzsākts ilgi pirms Pamatnostādņu pieņemša-

137. Uzreiz ir jāteic, ka apelācijas sūdzību iesniedzēju norādītā saistība starp Paziņojumu par sadarbību un šajā lietā Komisijas noteikto naudas sodu apmēru man liekas ļoti apšaubāma.

138. Minētā Paziņojuma E sadaļas 3. punktā Komisija gan patiešām norāda, ka “apzinās to, ka [...] paziņojums rada tiesiskas cerības, uz ko paļausies uzņēmumi, kuri vēlēties paziņot par vienošanās esamību”. Man tomēr liekas acīmredzami, ka ar minēto Paziņojumu pamatotās apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesiskās cerības var attiekties tikai uz naudas soda apmēra samazināšanas *kārtību*, kas tiem piemērojama, ņemot vērā sadarbību, nevis uz naudas soda *apmēru*, kas “tiem tiktu noteikts pretējā gadījumā”⁶⁰.

139. Komisija arī tiesas sēdē pamatoti norādīja, ka Paziņojumā par sadarbību nav nevienas norādes uz naudas sodu apmēru, kas tiktu noteikts gadījumā, ja uzņēmums nesadarbotos. Paziņojumā nav arī norāžu uz to, kādā kārtībā Komisijai būtu jāaprēķina EKL 81. pantu pārkāpušajiem uzņēmumiem piemērojamais naudas sodu apmērs.

140. Precīzāk, minētā Paziņojuma A sadaļas 5. punktā ir noteikts, ka uzņēmuma sadarbība ar Komisijas dienestiem ir tikai viens no faktoriem, ko Komisija var ņemt vērā, nosakot naudas soda apmēru.

141. Izšķirošais apsvērums manas argumentācijas pamatošanai ir minētā Paziņojuma A sadaļas 3. punkta pārējais teksts, saskaņā ar kuru Paziņojuma mērķis ir “noteikt nosacījumus, saskaņā ar kuriem uzņēmumiem, kas, Komisijai veicot izmeklēšanu par vienošanos, ar Komisiju sadarbojas, var nepiemērot naudas sodu vai samazināt naudas soda apmēru, kāds tiem tiktu noteikts pretējā gadījumā”.

142. Vēl ir jānoskaidro arī, vai, piemērojot Pamatnostādnēs noteikto jauno naudas sodu aprēķināšanas metodi, Komisija ir pārkāpusi apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesisko paļāvību.

143. Apelācijas sūdzību iesniedzēji pamatoti uzsver — tas, ka Kopienas iestāde ilgstoši īstenojusi līdzšinējo praksi, principā var izraisīt pamatotas un tiesiskas cerības, kas ir jāaizsargā Kopienas tiesībās.

144. Apelācijas sūdzību iesniedzēji šajā sakarā atsaucas uz Tiesas spriedumu lietā *Ferriere San Carlo*/Komisija⁶¹. Minētajā lietā Tiesai bija lūgts izvērtēt, vai par tiesisku ir uzskatāms kāds Komisijas lēmums, kurā tā apsūdzējusi uzņēmumu *Ferriere San Carlo* par tam ar iepriekšēju Komisijas lēmumu

60 — Paziņojums par sadarbību, A sadaļas 1.3. punkts.

61 — Tiesas 1987. gada 12. novembra spriedums lietā 344/85 *Ferriere San Carlo*/Komisija (*Recueil*, 4435. lpp.).

piešķirtās kvotas pārsniegšanu betona stiegru pārdošanai Kopienas tirgū; Tiesa prasību ir atzinusi par pamatotu, norādot, ka Komisijas rīcība ir bijusi pretrunā ar tās praksi iepriekšējos divos gados, kuru laikā Komisija ir pieļāvusi betona stiegru pārdošanu lielākā apmērā, nekā Kopienā bija noteikts.

145. Pamatojoties uz šādu precedentu, apelācijas sūdzību iesniedzēji apgalvo, ka arī šajā lietā ir jāaizsargā viņu tiesiskā paļāvība uz Komisijas līdzšinējās prakses turpināšanu naudas sodu apmēru aprēķinos. Komisija šajā lietā uzņēmumiem nav paziņojusi par nodomu piemērot jauno Pamatnostādnēs noteikto naudas sodu aprēķināšanas metodi un tādējādi atkāpties no agrākās prakses.

146. Es tomēr vēlētos iebilst — apelācijas sūdzību iesniedzēji ir aizmirsuši, ka Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka uz tiesiskās paļāvības principa aizsardzību var atsaukties tikai tādā gadījumā, ja izmaiņas iestādes praksē nav bijušas paredzamas “apdomīgam un vērīgam tirgus dalībniekam”⁶².

62 — Tiesas 1997. gada 15. aprīļa spriedums lietā C-22/94 *Irish Farmers Association* u.c. (*Recueil*, I-1809. lpp., 2. punkts). Skat. arī Tiesas 1987. gada 11. marta spriedumu lietā 265/85 *Van den Bergh en Jurgens/Komisija* (*Recueil*, 1155. lpp., 44. punkts).

147. Tādēļ ir jānoskaidro, vai “apdomīgi un vērīgi” tirgus dalībnieki ir varējuši paredzēt izmaiņas naudas sodu apmēra aprēķināšanas metodē, Komisijai piemērojot Pamatnostādnēs.

148. Manuprāt, atbilde uz šo jautājumu ir saistīta ar manis iepriekš teikto par Pamatnostādņu tiesiskumu.

149. Man šķiet, ka Komisijai nevar pārvest, ka tā būtu pārkāpusi apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesisko paļāvību tikai tāpēc vien, ka ir ieņēmusi stingrāku nostāju naudas sodu noteikšanā vai izvēlējusies jaunu metodi naudas sodu aprēķināšanai, joprojām rīkojoties saskaņā ar Regulā Nr. 17 iedibināto sistēmu.

150. Uzskatu, ka apdomīgs un vērīgs uzņēmums būtu varējis attiecīgi paredzēt gan naudas sodu līmeņa palielināšanu gan arī, Komisijai rīkojoties Regulas Nr. 17 15. pantā tai piešķirto izvērtēšanas pilnvaru ietvaros, tās izvēli par labu Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem atbilstoši naudas sodu aprēķināšanas metodei.

151. Ir svarīgi norādīt, ka saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru, “[..] lai gan tiesiskās palāvības aizsardzība ir viens no Kopienas pamatprincipiem, tirgus dalībniekiem nav pamata tiesiski pajauties uz to, ka tiks saglabāta pastāvošā situācija, kuru ir iespējams grozīt, īstenojot Kopienas iestāžu izvērtēšanas pilnvaras”⁶³.

152. Jomā, kurā ietilpst šī lieta, Tiesa ir atzinusi, ka Komisijai ir tiesības pēc saviem ieskatiem paaugstināt par Kopienas konkurences tiesību pārkāpumiem noteikto naudas sodu vispārējo līmeni, un ir norādījusi — “tas, ka Komisija agrāk par noteikta veida pārkāpumiem ir piemērojusi noteikta apmēra naudas sodus, Komisijai neliedz iespēju minēto apmēru paaugstināt, ievērojot Regulā Nr. 17 noteiktos ierobežojumus, ja tas ir nepieciešams Kopienas konkurences politikas īstenošanai. Pat tieši pretēji, konkurenci regulējošo Kopienas tiesību aktu piemērošanas efektivitātes nodrošināšanai ir nepieciešams, lai Komisija varētu jebkurā laikā naudas sodu apmēru pielāgot minētās politikas vajadzībām”⁶⁴.

153. Tajā pašā spriedumā Tiesa arī ir noliegusi, ka Komisijai būtu pienākums paziņojumā par iebildumiem darīt zināmu nodomu

grozīt savu politiku attiecībā uz naudas sodu vispārējo līmeni, ja šāds lēmums ir atkarīgs no “vispārējiem konkurences politikas apsvērumiem, kas nav tieši saistīti ar attiecīgo lietu konkrētajiem apstākļiem”⁶⁵.

154. Jāpiebilst gan, ka Komisija ir pievērsusi uzmanību iespējamai naudas soda līmeņa paaugstināšanai un ir norādījusi uz sodu preventīvo ietekmi⁶⁶. No tā izriet, ka minētie tirgus dalībnieki varēja apzināties Komisijas nodomus šajā sakarā.

155. No tā secinu, ka lietā nav konstatējams apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesiskās palāvības pārkāpums.

b) Par atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu

156. Kā jau norādīju, apelācijas sūdzību iesniedzēji cita starpā atsauca arī uz soda

63 — Tiesas 1990. gada 14. februāra spriedums lietā C-350/88 *Delacre u.c./Komisija (Recueil, 1-395. lpp., 33. punkts)*.

64 — Iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française u.c./Komisija, 109. punkts*.

65 — Turpat, 22. punkts.

66 — Skat. XXI Ziņojumu par konkurences politiku, 120. lpp.

atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu.

157. Apelācijas sūdzību iesniedzēji piekrit Pirmās instances tiesas Pārsūdzētajos spriedumos noteiktajam, ka sodam, kas uzņēmumam ir noteikts par konkurences tiesību pārkāpumu, ir jāatbilst sodam, kāds būtu nosakāms pārkāpuma izdarīšanas brīdī.

158. Viņuprāt, Komisija tomēr ir pārkāpusi minēto principu, jo nav izmantojusi naudas sodu aprēķinos iepriekš izmantoto praksi, kā rezultātā apelācijas sūdzību iesniedzējiem ir noteikts daudz augstāks naudas sods.

159. Es savukārt vēlos norādīt, ka pārkāpumu izdarīšanas brīdī spēkā esošo sodu sistēmu, kā uzskata apelācijas sūdzību iesniedzēji, neveidoja vis Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse, bet gan Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts. Minētā norma ir vienīgā norma, kurā ir noteikti kritēriji un apsvērumi, kas Komisijai ir jāņem vērā naudas sodu aprēķināšanā.

160. Līdz ar to man liekas acīmredzams, ka par atpakaļejoša spēka aizlieguma pārkāpumu varētu runāt tikai tādā gadījumā, ja būtu konstatēts, ka uzņēmumiem noteiktie sodi pārsniedz minētajā 15. pantā noteiktās sodu sistēmas robežas un tāpēc tie ir pretrunā ar minēto pantu.

161. Tas šajā lietā nav konstatēts.

162. Kā jau ir izklāstīts iepriekš, Pamatnostādnēs ir ievēroti minētajā normā noteiktie ierobežojumi, un tās nav pretrunā ar minēto normu.

163. Pat ievērojot Pamatnostādnēs noteikto metodi, naudas sodu apmērs tiek aprēķināts, ņemot vērā abus Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktos kritērijus, proti, pārkāpuma smagumu un ilgumu, un ievērojot naudas soda maksimālo robežu 10 % apmērā no katra attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma.

164. Atpakaļejoša spēka aizlieguma pārkāpumu nevar konstatēt arī tajā ziņā, ka ir ticis paaugstināts naudas sodu vispārējais līmenis.

Te ir jāpiemēro jau izklāstītie apsvērumi, ka Komisijai šajā sakarā ir rīcības brīvība ar konkurences politiku saistītu iemeslu dēļ palielināt un noteikt stingrākus naudas sodus ar nosacījumu, ka netiek pārkāpti pārkāpumu, par kuriem ir uzlikts sods, izdarīšanas brīdī spēkā esošie vispārējie tiesību akti.

165. Tātad šajā lietā nevar atzīt, ka Komisija būtu pārkāpusi atpakaļejoša spēka aizlieguma principu, jo, piemērojot Pamatnostādnes noteikto aprēķinu metodi, Komisija ir rīkojusies, ievērojot Regulas Nr. 17 15. pantā paredzētos ierobežojumus.

4) Pamati, kas balstīti uz tiesību uz aizstāvību pārkāpumu

166. Visi apelācijas sūdzību iesniedzēji, izņemot *ABB*, norāda, ka Pirmās instances tiesa ir kļūdušies, nosakot, ka viņu tiesības tikt uzklausītiem Komisijai nerada pienākumu administratīvā procesa gaitā viņiem paziņot savu nodomu naudas sodu aprēķināšanā piemērot jaunās Pamatnostādnes. Šāda bezdarbība, viņuprāt, ir vēl smagāka tādēļ, ka Pamatnostādnes būtiski ir grozītas spēkā esošās tiesību normas un ievērojami ir paaugstināts naudas sodu līmenis. Komisija

tomēr paziņojumā par iebildumiem neesot sniegusi nekādas norādes, kas būtu ļāvušas paredzēt jaunas politikas ieviešanu naudas sodu aprēķināšanā. Tādējādi apelācijas sūdzību iesniedzējiem administratīvā procesa gaitā nav bijusi dota iespēja iesniegt apsvērumus par jauno Pamatnostādņu piemērošanu.

167. Komisijas uz minētajiem iebildumiem sniegtās atbildes būtība ir tāda, ka Komisijai nav pienākuma uzņēmusies, attiecībā uz kuriem notiek izmeklēšana par konkurences tiesību pārkāpumiem, precīzi informēt par metodi, kādu Komisija ir paredzējusi piemērot naudas sodu aprēķināšanā, ne arī sniegt norādes par minēto naudas sodu iespējamo apmēru.

168. Arī es uzskatu, ka Komisija naudas sodu noteikšanā nav pārkāpusi apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesības uz aizstāvību un it īpaši to tiesības tikt uzklausītiem.

169. Šajā sakarā pietiek norādīt uz Tiesas praksi, uz ko pamatoti ir atsaukusies Pirmās instances tiesa, saskaņā ar kuru pienākums uzklausīt uzņēmumus uzskatāms par izpildītu, ja Komisija paziņojumā par iebildumiem tieši ir norādījusi, ka tā izvērtēs, vai pastāv pamats attiecīgajiem uzņēmumiem

noteikt naudas sodu, un ir uzskaitījusi faktiskos un tiesību apstākļus (piemēram, iespējamā pārkāpuma smagumu un ilgumu un tā izdarīšanu ar nodomu vai aiz neuzmanības), kuru vērtējuma rezultātā ir iespējams noteikt naudas sodu⁶⁷.

170. Kā Pārsūdzētajos spriedumos ir norādījusi Pirmās instances tiesa⁶⁸, Komisija paziņojumā par iebildumiem ir precizējusi faktiskos un tiesību apstākļus, uz kuriem tā pamatojusies, nosakot naudas sodu apmēru: to, ka pārkāpums ir uzskatāms par sevišķi smagu, pārkāpuma ilgumu, par ko Komisija ir paredzējusi apsūdzēt katru uzņēmumu, apstākļus, kas uzskatāmi par atbildību pastiprinošiem apstākļiem, un citus faktorus, ko tā ir ņēmusi vērā, nosakot naudas sodus, piemēram, katra uzņēmuma nozīmi vienošanās īstenošanā, ekonomisko ietekmi attiecīgajā tirgū u.c.

171. Tādējādi Komisija ir pienācīgi ievērojusi uzņēmumu tiesības tikt uzklausītiem par soda noteikšanu vispār un par katru no apstākļiem, ko tā ir paredzējusi ņemt vērā, nosakot naudas sodu apmēru. Saskaņā ar Tiesas judikatūru minēto tiesību ievērošana Komisijai neuzliek nekādus citus pienāku-

mus un jebkurā gadījumā pilnīgi noteikti tai neliek norādīt, kādā veidā tā katru no minētajiem apstākļiem ņems vērā, nosakot naudas sodu apmēru, vai arī norādīt uz naudas sodu iespējamo apmēru⁶⁹.

172. Otrkārt, ir jāatgādina, ka Tiesas skatījumā Komisijai nav pienākuma paziņojumā par iebildumiem norādīt iespējamās izmaiņas tās politikā attiecībā uz naudas sodu vispārējo līmeni⁷⁰.

173. Ņemot vērā izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai šo iebildumu noraidīt.

5) Pamati, kas balstīti uz pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu naudas sodu aprēķināšanas stadijā

174. Daži apelācijas sūdzību iesniedzēji (*KE KELIT, LR AF 1998 A/S* un *LR AF GmbH*) iebilst, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi tiesisku maldību, secinot, ka Komisijas lē-

67 — Iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 21. punkts. Skat. arī iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Michélin*/Komisija, 19.–20. punkts.

68 — Skat., piemēram, pārsūdzēto spriedumu lietā *LR AF 1998*/Komisija, 201.–203. punkts.

69 — Iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minētie spriedumi lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 206. punkts, un lietā *Michélin*/Komisija, 19. punkts.

70 — Iepriekš 34. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 22. punkts.

mums attiecībā uz naudas sodu apmēru ir pietiekami pamatots un ka tādējādi Komisija nav pārkāpusi EKL 253. pantu. Viņuprāt, Komisijai būtu bijis jāpamato lēmums atkāpties no agrākās prakses, saskaņā ar kuru naudas sodu apmērs tika noteikts atkarībā no apgrozījuma attiecīgajā tirgū, kā arī Pamatnostādņu piemērošana ar, viņuprāt, atpakaļejošu spēku.

smagums, gan ilgums". Tātad, tikai trūkstot minēto kritēriju vērtējumam, varētu uzskatīt, ka lēmums nav pienācīgi pamatots.

175. Uzreiz ir jābilst, ka pat neatkarīgi no manis iepriekš izklāstītajiem secinājumiem attiecībā uz iebildumiem par tiesisko palāvību un atpakaļejoša spēka aizliegumu šis iebildums ir uzskatāms par nepamatotu.

177. Turklāt attiecībā uz lēmumiem, ar kuriem dažādiem uzņēmumiem ir uzlikti naudas sodi, Pirmās instances tiesa Pārsūdzētajos spriedumos⁷² pamatoti ir norādījusi, ka šajā gadījumā pienākuma norādīt pamatojumu saturs ir jānosaka, ņemot vērā, ka pārkāpuma smagumu var novērtēt pēc ļoti daudziem kritērijiem, kā, piemēram, lietas īpašajiem apstākļiem, tās konteksta un naudas sodu preventīvās ietekmes⁷³.

176. Pietiek norādīt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pienākums pamatot naudas sodu aprēķināšanas metodi ir uzskatāms par izpildītu, ja Komisija lēmumā ir norādījusi kritērijus, pēc kuriem tā noteikusi pārkāpuma smagumu un ilgumu⁷¹. Tas izriet no Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta otrās daļas, saskaņā ar kuru, "lai noteiktu naudas soda apmēru, ir jāņem vērā gan pārkāpuma

178. Manuprāt, Pirmās instances tiesa pareizi ir atzinusi, ka Komisija ir ievērojusi minētās prasības. Pirmās instances tiesa arī attiecībā uz katru apelācijas sūdzību iesniedzēju ir konstatējusi, ka Apstrīdētajā lēmumā ir sniegta pietiekamas un atbilstošas norādes uz kritērijiem, kas ir ņemti vērā, nosakot to izdarītā pārkāpuma smagumu un ilgumu⁷⁴.

179. Kā Pirmās instances tiesa pamatoti ir norādījusi, "pat pieņemot, ka attiecībā uz

71 — Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumi lietā C-279/98 P *Cascades*/Komisija (*Recueil*, I-9693. lpp., 43. punkts), lietā C-291/98 P *Sarrid*/Komisija (*Recueil*, I-9991. lpp., 73. punkts) un 2002. gada 15. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, I-8375. lpp., 463. punkts).

72 — Skat., piemēram, pārsūdzēto spriedumu lietā *LR AF 1998*/Komisija, 378. punkts.

73 — Tiesas 1996. gada 25. marta rīkojums lietā C-137/95 P *SPO* u.c./Komisija (*Recueil*, I-1611. lpp., 54. punkts).

74 — Skat. pārsūdzētos spriedumus lietā *Löfgstör Rör*/Komisija, 372. punkts; lietā *KE KELIT*/Komisija, 203. punkts, un lietā *LR AF 1998*/Komisija, 383. punkts.

naudas soda apmēru lēmumā ir paredzēts ievērojams paaugstinājums salīdzinājumā ar iepriekšējiem lēmumiem, Komisija iemeslus šāda naudas soda apmēra noteikšanai ir izklāstījusi *pilnīgi skaidri*⁷⁵, atsaucoties uz pārkāpuma sevišķo smagumu, tā ilgumu, atbildību pastiprinošiem un/vai mīkstinošiem apstākļiem, uzņēmumu apmēriem, katra uzņēmuma nozīmi vienošanās īstenošanā, kā arī Paziņojuma par sadarbību piemērošanu.

180. Proti, Apstrīdētajā lēmumā ir uzskaitīti visi vērtējuma kritēriji, ko Komisija ir izmantojusi, aprēķinot naudas sodu apmēru.

181. Tā rezultātā iebildums, ka Apstrīdētais Komisijas lēmums nav bijis pietiekami pamatots, ir jānoraida.

B — *Pamati, kas balstīti uz atsevišķu apelācijas sūdzību iesniedzēju stāvokli*

182. Apelācijas sūdzību iesniedzēji turklāt ir izvīrējuši virkni iebildumu par katra īpašo

stāvokli. Turpmākajās lappusēs pievērsīšos minēto iebildumu analīzei, tomēr izvairoties aizkavēties pie tiem iebildumiem, kuriem nav būtiskas nozīmes un attiecībā uz kuriem pārsūdzētais spriedums jebkurā gadījumā man liekas pietiekami pārliecinoši argumentēts.

1. Pamati, kas balstīti uz EKL 81. panta 1. punkta nepareizu piemērošanu uzņēmumam kā vienošanās dalībniekam

183. *Isoplus* grupa apgalvo, ka Pirmās instances tiesa nepareizi ir piemērojusi Tiesas praksi, saskaņā ar kuru uzņēmumu var uzskatīt par vainīgu pārkāpumā pat gadījumā, kad tas nav īstenojis praksē ar konkurenci nesaderīgu mērķi rīkotu sanāksmju rezultātus, taču nav arī publiski norobežojies no minēto sanāksmju satura.

184. Apelācijas sūdzību iesniedzēji īpaši apstrīd Pirmās instances tiesas apgalvojumu, ka, lai konstatētu EKL 81. panta pārkāpumu, “nav būtiski zināt, vai attiecīgais uzņēmums tiek ar dominējošā stāvoklī esošiem uzņēmumiem vai vismaz tirgū ekonomiski ietekmīgākiem uzņēmumiem” (attiecīgā sprieduma 224. punkts). Apelācijas sūdzību iesniedzēju skatījumā savukārt tieši šādos apstākļos būtu jāņem vērā atsevišķu uzņēmumu, kas bijuši vienošanās dalībnieki, vājākā ekonomiskā ietekme, jo minētajiem uzņēmumiem ir grūtāk publiski norobežoties

75 — Pārsūdzētais spriedums lietā LR AF 1998/Komisija, 385. punkts. Mans izcēlums.

no tādās sanāksmēs pieņemtiem lēmumiem, kurās piedalās arī uzņēmumi ar lielāku ekonomisko ietekmi, kas tāpēc spēj stipri iespaidot savus konkurentus. Šādos apstākļos ekonomiski "vājākie" uzņēmumi nebūtu jāsauc pie atbildības par minētā panta pārkāpumiem, ja tie ir atturējušies rīkoties saskaņā ar lēmumiem, kas pieņemti sanāksmēs, kuru mērķis nav bijis saderīgs ar konkurenci, lai arī minētos lēmumus tie nav publiski nosodījuši.

185. Uzreiz ir jāteic, ka piekritu Pirmās instances tiesas argumentācijai un ka pretēji apelācijas sūdzību iesniedzēju apgalvotajam ar to pilnībā ir atspēkoti tiesvedības pirmajā instancē celtie iebildumi.

186. Vēlos piebilst arī, ka, ja piekristu apelācijas sūdzību iesniedzēju interpretācijai, EKL 81. pants būtu piemērojams atšķirīgi, atkarībā no uzņēmumu apmēriem un/vai ekonomiskās ietekmes. Šāda "mainīgas geometrijas" pieeja būtu pretrunā ar Kopienas konkurences tiesību principiem, kas pastāvīgajā judikatūrā ir interpretēti tā, ka minētā panta piemērošanā nav būtiski, vai vienoša-

nās dalībnieki "to ekonomiskās ietekmes un nozīmes ziņā ir vienlīdzīgā stāvoklī"⁷⁶ un vai uzņēmumam ir bijusi "neliela nozīme tajos [vienošanās] aspektos, kuros tas ir piedalījies"⁷⁷.

187. Tas gan, protams, nenozīmē, ka Komisijai nebūtu jāņem vērā ne starp vienošanās dalībniekiem pastāvošās atšķirības to ekonomiskās ietekmes ziņā, ne arī, ka par minētajām atšķirībām nebūtu jāizdara secinājumi. Tas nozīmē vienīgi, ka minētajiem faktoriem ir nozīme, nevis nosakot katra vienošanās dalībnieka individuālo atbildību, bet gan novērtējot pārkāpuma smagumu, proti, tikai naudas soda apmēra aprēķināšanas stadijā⁷⁸.

188. Kā pamatoti ir norādījusi Komisija, minētos faktoros var ņemt vērā, arī valsts tiesai vērtējot katra uzņēmuma individuālās atbildības apmēru saistībā ar pārkāpuma civiltiesiskajām sekām⁷⁹.

76 — Tiesas 1966. gada 13. jūlija spriedums apvienotajās lietās 56/64 un 58/64 *Consten* un *Gründig*/Komisija (*Recueil*, 429. lpp., īpaši 493. lpp.).

77 — Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-49/92 P *Komisija/Anic Participazioni* (*Recueil*, I-4125. lpp., 90. punkts) un iepriekš 49. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 86. punkts.

78 — Skat., piemēram, iepriekš 77. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Komisija/Anic Participazioni*, 90. punkts.

79 — Tiesas 2001. gada 20. septembra spriedums lietā C-453/99 *Courage* un *Crehan* (*Recueil*, I-6297. lpp., 35. punkts).

189. *Brugg Rohrsysteme GmbH* (turpmāk tekstā — “*Brugg*”) attiecībā uz sevi uzsver, ka Pirmās instances tiesa ir nepareizi secinājusi, ka uzņēmuma klātbūtne 1995. gada 24. marta sanāksmē, kurā tika nolemts boikotēt *Powerpipe*, ir pierādījums uzņēmuma aktīvai dalībai minētajā boikotā.

190. Kā apliecinājumu šāda pieņēmuma nepareizībai uzņēmums norāda, ka tā darbība izpaužas vienīgi kā siltumizolācijas cauruļvadu pārdošana. Tādējādi uzņēmums nekādā veidā nevar īstenot *Powerpipe* boikotu, jo to spētu tikai uzņēmumi, kas ražo siltumizolācijas cauruļvadus un tādējādi ir *Powerpipe* tiešie konkurenti.

191. Tā rezultātā minētais apelācijas sūdzības iesniedzējs joprojām apgalvo, ka Komisija esot nepareizi secinājusi, ka tā dalība 1995. gada 24. marta sanāksmē ir uzskatāma par atbildību pastiprinošu apstākli, kura dēļ naudas soda apmērs ir palielināts par 20 %.

192. Man gan liekas, ka šāda apelācijas sūdzības iesniedzēja nostāja ir pārspīlēta.

193. Ja tai sekotu līdz galam, būtu jāsecina, ka par EKL 81. panta pārkāpumu nevarētu saukt pie atbildības nevienu uzņēmumu, kas, lai gan tie pauduši piekrišanu īstenot ar konkurenci nesaderīgas darbības, tās tomēr nav praktiski īstenojuši.

194. Proti, uzņēmuma atbildība nebūtu tik daudz saistīta ar tā acīmredzamo gribu pārkāpt konkurences tiesību normas, cik ar praktisko iespēju izdarīt pārkāpumu.

195. Šāds uzskats nekādā ziņā nav apstiprināts judikatūrā.

196. Pietiek atgādināt, ka Tiesa iepriekš minētajā spriedumā lietā *Komisija/Anic Partecipazioni* ir atzinusi, ka uzņēmums pārkāpj EKL 81. panta prasības ne tikai tad, kad “ir paredzējis ar savu rīcību veicināt visu dalībnieku kopīgo mērķu sasniegšanu”, bet arī tad, kad “ir zinājis par citu uzņēmumu iecerēto vai īstenoto praktisko rīcību kopīgo mērķu sasniegšanai vai to varējis saprātīgi paredzēt un ir bijis gatavs uzņemties ar to saistīto risku”⁸⁰.

80 — Iepriekš 77. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Komisija/Anic Partecipazioni*, 87. punkts.

197. Ši judikatūra nesen vēl konkrētāk tika nostiprināta lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija* taisītajā spriedumā, kurā Tiesa ir noteikusi, ka "pietiek ar to, ka Komisija pierāda attiecīgā uzņēmuma dalību sanāksmēs, kurās tika noslēgti ar konkurenci nesaderīgi nolīgumi, un nav pret tiem acimredzami iebildis, lai pietiekami pierādītu, ka minētais uzņēmums ir bijis vienošanās dalībnieks. [...] Klusējot izrādīta piekrišana nelikumīgam priekšlikumam, publiski nenorobežojoties no tā satura vai neziņojot par to administratīvajām iestādēm, sekmē pārkāpuma turpināšanu un apgrūtināta tā atklāšanu. Šāda līdzzināšana ir pasīva dalība pārkāpumā, un tādējādi uzņēmumam par to saistībā ar vienu nolīgumu var iestāties atbildība"⁸¹.

198. Kā pamatoti ir norādījusi Pirmās instances tiesa, *Brugg* tātad būtu bijis atklāti jāpaziņo, ka tas nepiedalās ar konkurenci nesaderīgā rīcībā, ko tika nolemts uzsākt 1995. gada 24. marta sanāksmē, un tādējādi jāpievērš pārējo dalībnieku uzmanība tam, ka *Brugg* nepiekrīt to rīcības veidam, no tā norobežojas un nekādā veidā neuzņemsies ar to saistītos riskus.

199. Kā zināms, šajā gadījumā tas nav noticis.

200. Visbeidzot, es uzskatu, ka *Isoplus* grupas un *Brugg* izvirzītie iebildumi par kļūdainu EKL 81. panta 1. punkta piemērošanu ir jānoraida.

2) Pamati, kas balstīti uz atbildību mīkstinotiem un atbildību pastiprinošu apstākļu neņemšanu vērā

201. *Isoplus* grupai piederošie uzņēmumi turklāt apgalvo, ka Pirmās instances tiesa tiem nepamatoti ir atteikusi tiesības saņemt naudas soda apmēra samazinājumu, pamatojoties uz Paziņojuma par sadarbību D sadaļu.

202. Uzņēmumi norāda, ka saskaņā ar minēto normu Komisijai būtu jāsamazina naudas soda apmērs uzņēmumam, kas ar to sadarbojies kaut vai daļēji un ierobežotā apmērā kā izskatāmajā lietā, ja sadarbība ir palīdzējusi apstiprināt pārkāpuma esamību. Turklāt minētie apelācijas sūdzību iesniedzēji sūdzas par to, ka Komisija viņu mēģinājumus apgrūtināt izmeklēšanu aprēķinu darbībās ir ņēmusi vērā divas reizes: vispirms kā atbildību pastiprinošu apstākli, kura dēļ ir paaugstināts naudas soda apmērs, un otru reizi kā pamatojumu atteikumam samazināt naudas soda apmēru, piemērojot Paziņojumu par sadarbību. Tādējādi Komisija esot pārkāpusi

⁸¹ — Iepriekš 49. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 81. un turpmākie punkti.

apelācijas sūdzību iesniedzēju tiesības uz aizstāvību, kā arī principu, kas saistīts ar “lietas taisnīgu izskatīšanu”.

203. Arī šajā jautājumā Pirmās instances tiesas argumenti ir daudz pārliecinošāki. Izteikšu vienīgi dažus apsvērumus par apelācijas sūdzību iesniedzēju izmeklēšanu traucējošās darbības it kā “divkāršo” ņemšanu vērā.

204. Vispirms ir jānorāda, ka, manuprāt, Komisija varētu būt pārkāpusi apelācijas sūdzību iesniedzēju pamattiesības tikai tādā gadījumā, ja būtu tiem divkārt piemērojuši vienu un to pašu atbildību pastiprinošo apstākli.

205. Pavisam citādāka ir situācija, kurā tāpat kā izskatāmajā lietā atbildību pastiprinoša apstākļa pastāvēšana nav savienojama ar atbildību mīkstinoša apstākļa piemērošanas nosacījumiem. Šādā situācijā uzņēmuma sadarbošanās vai nesadarbošanās ir jāvērtē kopumā.

206. No Komisijas lēmuma izriet, ka apelācijas sūdzības iesniedzēju sadarbība ir bijusi drīzāk daļēja un ierobežota, kā arī diezgan

pretrunīga. Kaut arī uzņēmumi zināmā mērā patiešām ir sadarbojušies ar Komisiju, sniedzot tai atsevišķus pierādījumus papildus tās rīcībā jau esošajiem un daļēji atzīstot savu dalību, tie tomēr tai pat laikā apzināti ir traucējuši izmeklēšanu, sniedzot nepilnīgas un daļēji nepareizas ziņas. Minētais apstāklis, kā secināms ne tikai no Paziņojuma par sadarbību jēgas, bet arī no pastāvīgās judikatūras, uz ko ir atsaukusies Pirmās instances tiesa, man liekas grūti savienojams ar prasību par “sadarbību”, ar kuras izpildi var pamatot naudas soda apmēra samazināšanu.

207. *LR AF 1998* savukārt apgalvo, ka Komisija nepamatoti ir noliegusi, ka attiecībā uz to pastāv atbildību mīkstinoši apstākļi, un Pirmās instances tiesa, piekritot šādai nostājai, ir pieļāvusi kļūdu.

208. *LR AF 1998* īpaši uzsver, ka tam esot tiesības uz noteiktā naudas soda apmēra samazināšanu, pamatojoties uz šādiem apsvērumiem: a) *LR AF 1998* atradies *ABB* — galvenā uzņēmuma un vienīgās starptautiskās grupas pilsētas apkures nozarē, un turklāt arī vienošanās vadītāja — “pakļautībā”; b) *LR AF 1998* ir cietis no *ABB* īstenotā ekonomiskā spiediena ar mērķi panākt, lai tas kļūtu par vienošanās dalībnieku un

īstenotu darbības, par kurām uzņēmumi ir savstarpēji vienojušies; c) konkurences tiesību pārkāpumi, par ko ir apsūdzēts *ABB*, ir daudz smagāki nekā tie, par ko apsūdzēts *LR AF 1998*.

209. Otrkārt, *LR AF 1998* Komisijai pārmet, ka tā ir ignorējusi *ABB* izdarīto spiedienu uz citiem uzņēmumiem, un Pirmās instances tiesai — ka tā piekritusi Komisijas nostājai, jo, “nosakot *ABB* piemērojamo naudas sodu, tā īstenotais spiediens uz citiem uzņēmumiem, lai tos pārliecinātu kļūt par vienošanās dalībniekiem, ir ņemts vērā kā faktors, kura dēļ naudas soda apmērs tika paaugstināts”⁸².

210. Minētā apelācijas sūdzības iesniedzēja skatījumā pienākums naudas soda apmēru noteikt, pamatojoties uz atbilstošiem individuāliem faktoriem, nevar tikt izpildīts, pielāgojot citam uzņēmumam noteikta naudas soda apmēru.

211. Visbeidzot, apelācijas sūdzības iesniedzējs iebilst, ka Pirmās instances tiesa nepareizi ir novērtējusi, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja īstenotā iekšējā programma,

82 — Apstrīdētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 339. punkts.

lai nodrošinātu tā darbības atbilstību Kopienas tiesībām, nav uzskatāma par atbildību mikstinošu apstākli, pamatojoties uz kuru varētu samazināt tam piemērojamā naudas soda apmēru.

212. Es uzskatu, ka Pirmās instances tiesa pamatoti ir noraidījusi, ka Komisijai attiecībā uz *LR AF 1998* būtu bijis jāpiemēro atbildību mikstinošs apstāklis.

213. No ekonomiskā spiediena, ko, kā apgalvo apelācijas sūdzības iesniedzējs, uz viņu izdarījis *ABB*, neizriet nekādi atbildību mikstinoši apstākļi.

214. Šajā sakarā vispirms ir jānorāda, ka minētais apstāklis nav viens no atbildību mikstinošiem apstākļiem, kādi norādīti Pamatnostādņu 3. punktā⁸³.

215. Turklāt Komisija, kā, manuprāt, pienākas darīt, minēto atbildību mikstinošo apstākli līdz šim ir interpretējusi sašaurināti, nosakot, ka to var piemērot tikai gadījumos, kad uzņēmums ļoti nelielā mērā ir bijis

83 — Pamatnostādņu 3. punktā ir norādīts, ka par atbildību mikstinošiem apstākļiem, kas attaisno naudas soda samazināšanu, ir uzskatāmi šādi apstākļi: “vienīgi pasīva vērotāja vai “sekotāja” nostāja pārkāpumā; pārkāpumus izraisošu līgumu vai prakses neīstenošana; pārkāpumu pārtraukšana, tiklīdz iejaucas Komisija (it īpaši tad, ja tā veic pārbaudes); pamatotas šaubas no uzņēmuma puses attiecībā uz to, vai ierobežojošā rīcība patiešām ir pārkāpums; pārkāpumi, kas veikti nolaidības dēļ vai netiši; uzņēmuma efektīva līdzdalība tiesvedībā, kas neattiecas uz jomu, kas noteikta 1996. gada 18. jūlija Paziņojumā par soda naudu [naudas sodu] nepiemērošanu vai samazināšanu kartelju gadījumā; pārējie”.

vienošanās dalībnieks, piemēram, ja uzņēmums nekad nav piedalījies nevienā ar konkurenci nesaderīgās vienošanās dalībnieku sanāksmē⁸⁴. Pretējā gadījumā minētais atbildību mikstinošais apstāklis būtu jāpiemēro visiem uzņēmumiem, kas nav ierosinājuši vai mudinājuši noslēgt vienošanos, un tādējādi nesamērīgi tiktu paplašināta tā piemērošanas joma.

216. Turklāt izskatāmajā lietā Pirmās instances tiesa bez jebkādām šaubām ir konstatējusi ne tikai apelācijas sūdzības iesniedzēja klātbūtni, bet arī aktīvu dalību vairākās Eiropas mēroga vienošanās dalībnieku sanāksmēs. Pieņēmums, ka to šādā veidā rīkoties būtu varējis piespiest *ABB*, ir maznozīmīgs, jo neviens tam nebūtu varējis liegt par šādu spiedienu paziņot konkurences aizsardzības valsts iestādēm vai Komisijai, pamatojoties uz Regulas Nr. 17 3. pantu.

217. Ne tik pārlicinoša gan liekas Pirmās instances tiesas argumentācija, ka "jebkurā gadījumā Komisijai nevar pārņemt šāda spiediena neņemšanu vērā, jo, nosakot *ABB* piemērojamo naudas sodu, spiediens, ko minētais uzņēmums izdarījis uz citiem uzņēmumiem, lai tos pārlicinātu kļūt par

vienošanās dalībniekiem, tika uzskatīts par faktoru, kura dēļ tika palielināts tam piemērotais naudas sods".

218. Man gan liekas, ka, ņemot vērā naudas soda pilnīgi individuālo raksturu, faktu, ka nav samazināts kādam uzņēmumam piemērojamais naudas soda apmērs, nevar pamatot ar to, ka attiecīgi ir palielināts citam uzņēmumam piemērojamais naudas soda apmērs.

219. Neraugoties uz to, es tomēr uzskatu, ka šāda Pirmās instances tiesas kļūda vērtējumā neliek uzskatīt par nepareizu Apstrīdētajā lēmumā izdarīto secinājumu, ka *LR AF 1998* nav tiesību uz naudas soda apmēra samazināšanu. Manuprāt, Komisija pamatoti ir uzskatījusi, ka sava stāvokļa aizsardzībai apelācijas sūdzības iesniedzēja rīcībā ir bijuši daudz efektīvāki tiesiskie līdzekļi nekā dalība ar konkurenci nesaderīgā nolīgumā.

220. Nav nekādas nozīmes tam, ka apelācijas sūdzības iesniedzējs ir īstenojis iekšēju programmu, lai nodrošinātu savas darbības atbilstību Kopienų tiesībām. Šajā sakarā es pilnībā piekritu apsvērumiem, ko Pirmās instances tiesa ir izklāstījusi Apstrīdētā

84 — Skat. Komisijas 2000. gada 7. jūnija lēmumu lietā "Aminoskābe" (OV L 152, 24. lpp.) un 2001. gada 21. novembra lēmumu lietā "Vitamīni" (OV L 6, 1. lpp.).

lēmuma 345. punktā, un līdz ar to neuzskatu, ka šis jautājums būtu jāizskata sīkāk.

tādiem tiesību vai faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā”.

221. Tādēļ šajā sakarā secinu, ka iepriekšējos punktos analizētie iebildumi ir jānoraida.

224. Saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru⁸⁵ par “jauniem pamatiem” ir uzskatāmi tiesvedības laikā izvirzīti argumenti, kas nekādā veidā nav saistīti ar attiecīgās tiesvedības ietvaros agrāk izvirzītajiem juridiskajiem argumentiem

3) Pamati, kas balstīti uz procesuālo noteikumu pārkāpumu

222. *ABB Asea Brown Boveri Ltd* (turpmāk tekstā — “*ABB*”), pirmkārt, iebilst, ka Pirmās instances tiesa nepareizi ir atzinusi, ka šī apelācijas sūdzības iesniedzēja atbildes rakstam pievienoto profesora J. Švarca [*J. Schwarze*] atzinumu nevar ņemt vērā tāpēc, ka pretēji Pirmās instances tiesas Reglamenta 48. panta 2. punktam tajā ir izvirzīti jauni pamati, kas nav minēti apelācijas sūdzībā.

225. No jau norādītās judikatūras izriet, ka pieņemami savukārt ir tiesvedības laikā izvirzīti argumenti, kas ir saistīti ar agrāk izvirzītiem pamatiem, tos tieši vai netieši attīstot tālāk.

226. Tātad ir jāizvērtē, vai profesora J. Švarca atzinumā ietvertie argumenti ir uzskatāmi par dabisku turpinājumu pamatiem, ko *ABB*

223. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka “tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar

⁸⁵ — 1954. gada 21. decembra spriedums lietā 2/54 Itālija/Augstā iestāde (*Recueil*, 73. lpp., 6. punkts), 1982. gada 30. septembra spriedums lietā 108/81 *Amylun/Padome* (*Recueil*, 3107. lpp., 25. punkts) un 1997. gada 4. februāra spriedums apvienotajās lietās C-71/95, C-155/95 un C-271/95 *Belģija/Komisija* (*Recueil*, I-687. lpp.).

ir izvirzījis savā prasībā Pirmās instances tiesā.

227. Profesora J. Švarca atzinumā būtībā ir analizēts, vai Apstrīdētais lēmums atbilst atsevišķiem vispārējiem tiesību principiem — tiesiskās palāvības aizsardzības principam, valsts pārvaldes pašierobežošanās principam, tiesību noilguma principam, labas pārvaldības principam un tiesībām uz aizstāvību.

228. Savā prasībā *ABB* ir atsaucies tikai uz dažiem no minētajiem principiem. Konkrētāk, prasības pieteikuma 44. un turpmākajos punktos *ABB* ir apgalvojis, ka, piemērojot Pamatnostādnes ar atpakaļejošu spēku, Komisija ir pārkāpusi uzņēmuma tiesisko palāvību uz agrākās prakses turpināšanu naudas sodu apmēra aprēķināšanā, kā arī atsevišķas apelācijas sūdzības iesniedzēja procesuālās tiesības.

229. Prasības pirmajā daļā uzņēmums ir norādījis arī to, ka Komisija Apstrīdētā lēmuma pamatā esošās procedūras laikā ir pārkāpusi tā tiesības uz aizstāvību un tiesības tikt uzklausītam.

230. Apelācijas sūdzības iesniedzējs tomēr nav norādījis uz citu profesora J. Švarca atzinumā analizēto principu pārkāpumiem, proti, pārvaldes pašierobežošanās principa, tiesību noilguma principa un labas pārvaldības principa pārkāpumiem.

231. Tādējādi lielu daļu no minētajā atzinumā izvirzītajiem argumentiem nevar uzskatīt par "jauniem".

232. Otrkārt, profesora J. Švarca argumentus nevar noraidīt kā nepieņemamus tāpēc vien, ka tie ir izklāstīti atbildes rakstam pievienotā juridiskā atzinumā. Manuprāt, Pirmās instances tiesas Reglamenta 48. pantā nav aizliegts lietas dalībniekam, kas vēlas izvirzīt jaunus juridiskus pamatus vai tālāk attīstīt agrāk izvirzītus pamatus (ja tas atļauts), izmantot savai aizstāvībai neizvēlēta jurista izstrādātu atzinumu.

233. Tādēļ es atšķirībā no Pirmās instances tiesas uzskatu, ka minētais atzinums ir jāuzskata par pieņemamu tiktāl, ciktāl tajā ir analizēts iespējamais tiesiskās palāvības aizsardzības principa un apelācijas sūdzības iesniedzēja tiesību uz aizstāvību pārkāpums.

234. Jānorāda tomēr arī, ka, pat ja norādītā atzinuma daļa būtu atzīta par pieņemamu, tajā ietvertie argumenti nebūtu pietiekami, lai atzītu par nepareiziem Pirmās instances tiesas secinājumus attiecībā uz minētajiem principiem. Profesora J. Švarca analīze negroza to argumentu būtību, ko gan *ABB*, gan citi apelācijas sūdzību iesniedzēji par minētajiem principiem ir izvirzījuši tiesvedības pirmajā instancē.

236. Visbeidzot, es uzskatu, ka neviens no apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzītajiem pamatiem nav pamatots, un līdz ar to viņu prasības nevar apmierināt.

IV — Par tiesāšanās izdevumiem

235. Tā kā saskaņā ar iepriekšējos punktos izklāstītajiem argumentiem nevar uzskatīt, ka Pirmās instances tiesa būtu pieļāvusi tiesisku maldību, noraidot sūdzībā izvirzītos pamatus par minēto principu pārkāpumiem, apelācijas sūdzības iesniedzēja iebildumi nav pamatoti.

237. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 69. panta 2. punktam un, ņemot vērā manus secinājumus par prasības noraidīšanu, uzskatu, ka apelācijas sūdzību iesniedzējiem ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

V — Secinājumi

238. ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai:

— prasības noraidīt;

— piespriež apelācijas sūdzību iesniedzējiem atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.